

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1998-1999

26 november 1998

ONTWERP VAN DECREET

**tot instemming met het Verdrag van Amsterdam
houdende wijziging van het verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot
oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten,
protocollen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 13, de slotakte en de bijlage,
ondertekend in Amsterdam op 2 oktober 1997**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden
uitgebracht door de heer Herman Suykerbuyk**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Jef Sleeckx.

Vaste leden :

de heren Leo Cannaerts, Paul Deprez, Freddy Sarens,
Herman Suykerbuyk, Hugo Van Rompaey ;

de heren Karel De Gucht, Jacques Laverge, Stefaan
Platteau ;

de heren Fred Dielens, Patrick Hostekint, Jef Sleeckx ;

de heren Luk Van Nieuwenhuysen, Karim Van Overmeire ;

de heer Paul Van Grembergen ;

mevrouw Cecile Verwimp-Sillis.

Plaatsvervangers :

de heren Jan Béghin, Carl Decaluwé, Paul Dumez, Jef Van
Looy, Johan Weyts ;

de heren Jacques Devolder, Jaak Gabriels, Didier
Ramoudt ;

de heer Jacques Timmermans, mevrouw Gracienne Van
Nieuwenborgh, de heer Tuur Van Wallendael ;

de heren Christian Verougstraete, Emiel Verrijken ;

N. ;

de heer Johan Malcorps.

Zie :

1097 (1997-1998)

– Nr. 1 : Ontwerp van decreet

INHOUDSOPGAVE

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie	4
II. Algemene bespreking	10
II.1 Tussenkoms van de heer Paul Van Grembergen	10
II.2 Tussenkoms van mevrouw Cecile Verwimp-Sillis	13
II.3 Tussenkoms van de heer Karel De Gucht	15
II.4 Tussenkoms van de heer Herman Suykerbuyk	20
II.5 Tussenkoms van de heer Karim Van Overmeire	24
II.6 Tussenkoms van de heer Jef Sleenx	26
II.7 Replik van de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie	27
III. Stemmingen	31
III.1 Artikelsgewijze stemming	31
III.2 Stemming over het geheel	32

DAMES EN HEREN,

In de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden werd op 12 november 1998 het ontwerp van decreet tot instemming met het Verdrag van Amsterdam houdende wijziging van het verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten, protocollen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 13, de slotakte en de bijlage, ondertekend in Amsterdam op 2 oktober 1997, ten gronde besproken en goedgekeurd.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING DOOR DE HEER LUC VAN DEN BRANDE, MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID, EUROPESE AANGELEGENHEDEN, WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

Aan het begin van zijn toelichting wijst de minister-president erop dat het Vlaams Parlement door zijn goedkeuring te hechten aan het Verdrag van Amsterdam een eigen, belangrijke bijdrage levert tot de inwerkingtreding van het verdrag, dat aan alle lidstaten ter ratificatie wordt voorgelegd, nadat daarover een akkoord werd bereikt op de top van Amsterdam op 17 juni 1997. In een aantal lidstaten is de ratificatie achter de rug, in andere moet deze nog gebeuren, zo onder meer in Frankrijk, Nederland en Portugal.

De Intergouvernementele Conferentie (hierna IGC) die het Verdrag van Amsterdam onderhandeld heeft stond voor een niet geringe uitdaging. Deze IGC vond haar oorsprong in artikel N, lid 2 van het Verdrag betreffende de Europese Unie, dat op 7 februari 1992 werd ondertekend in Maastricht. In die bepaling werd namelijk voorzien dat reeds in 1996 een nieuwe IGC georganiseerd zou worden "om de bepalingen van het Verdrag, waarvoor een herziening wordt beoogd te bestuderen". De IGC zou dus in wezen een toetsingsconferentie worden waarvan de agenda in grote lijnen reeds vervat zat in het Verdrag van Maastricht. Artikel B van het Verdrag van Maastricht bepaalt dat moet worden nagegaan "in hoeverre het beleid en de samenwerkingsvormen die bij dit Verdrag zijn ingesteld herziening behoeven om de doeltreffend-

heid van de mechanismen en instellingen van de Gemeenschap te verzekeren". Andere onderwerpen die door het verdrag zelf op de IGC-agenda geplaatst werden zijn : het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) in het algemeen en de rol van de West-Europese Unie (hierna WEU) in het bijzonder ; de werking van de medebeslissingsprocedure [ook codecisie-procedure genoemd] (art. 189 B, lid 8) ; de mogelijke opnemings in het verdrag van afspraken over civiele bescherming, energie en toerisme (verklaring 1 bij het EU-Verdrag), en de zogenaamde hiërarchie van normen (verklaring 16 bij het EU-Verdrag).

Tijdens de Europese Raad van Brussel (december 1993) en de Raad Algemene Zaken in Ioannina (maart 1994) werd beslist om "met het oog op de toekomstige uitbreiding van de Europese Unie" nog een aantal andere thema's op de onderhandelingsagenda te plaatsen, te weten : het aantal leden van de Europese Commissie ; de weging van de stemmen van de lidstaten in de Raad ; maatregelen om de werkzaamheden van de instellingen te vergemakkelijken en hun doeltreffendheid te garanderen ; de drempel voor besluiten bij gekwalificeerde meerderheid.

Tenslotte kwamen de Raad, de Commissie en het Europees Parlement in twee onderlinge akkoorden overeen om naar aanleiding van de IGC ook in te gaan op de begrotingsdiscipline en de zogenaamde comitologie-kwestie in relatie tot de medebeslissingsprocedure.

Alles tezamen genomen kwam de IGC dus in het teken te staan van institutionele hervormingen die het pad moesten effenen voor een verdere uitbreiding van de Europese Unie (hierna EU).

De minister-president herinnert daarop de commissieleden eraan dat hij, zowel tijdens de onderhandelingen over het Verdrag van Amsterdam, als vlak na de Europese Raad van Amsterdam van 16 en 17 juni 1997 waarop een akkoord werd bereikt over de nieuwe verdragstekst, de Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden heeft geïnformeerd over de onderhandelingen en hun resultaten. Ook in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement werden hieromtrent door hem

nadere inlichtingen verschaft op 5 juni 1996 en op 19 maart 1997, naar aanleiding van de bespreking van respectievelijk een resolutie¹ en een met redenen omklede motie².

In de genoemde resolutie van 5 juni 1996 werden door het Vlaams Parlement de Vlaamse prioriteiten voor de IGC vastgelegd, in respectievelijk een aantal algemene essentiële uitgangspunten, en een aantal uitgangspunten met betrekking tot andere beleidsdomeinen. Algemene essentiële uitgangspunten waren voor het Vlaams Parlement de versterking van de regionale dimensie binnen Europa en de versterking van de culturele en taalkundige verscheidenheid binnen Europa. Teneinde de regionale dimensie te versterken moest enerzijds het Comité van de Regio's een volwaardige Europese instelling worden, met uitgebreide bevoegdheden en rechtstoegang tot het Hof van Justitie, terwijl anderzijds de grondwettelijk erkende regio's opgenomen dienden te worden in de definitie van het subsidiariteitsbeginsel. De versterking van de culturele en taalkundige verscheidenheid binnen Europa vereisten volgens het Vlaams Parlement : het behoud en de verdragsrechtelijke garantie van het huidige taalregime ; respect voor het wederkerigheidsbeginsel met betrekking tot het taalgebruik ; de aanpassing van de cultuurparagraaf in de zin van het benadrukken dat de bevoegdheid inzake cultuur in de brede zin van het woord bij de nationale staten of regio's berust. Tevens werd er respect voor de taal van het gast-

land gevraagd inzake uitwisselingsprogramma's op het gebied van onderwijs. Ook met betrekking tot een aantal andere beleidsdomeinen werden enkele uitgangspunten door het Vlaams Parlement vastgelegd. Zo moest er inzake beroepsopleiding meer aandacht komen voor de culturele en taalkundige verscheidenheid. Het Comité van de Regio's moest in deze een verplicht adviesrecht krijgen. Inzake milieubeleid diende de idee van de duurzame ontwikkeling in de EU-verdragsteksten te worden opgenomen, terwijl er ook meer samenhang moest komen tussen het milieu- en het vervoersbeleid. En tenslotte diende het Europees burgerschap een welomschreven juridische inhoud te krijgen.

In zijn met redenen omklede motie van 19 maart 1997 stelde het Vlaams Parlement vast dat de IGC weinig vooruitgang boekte, mede omwille van het feit dat er geen duidelijk zicht was op het concept van het toekomstig Europa. Aan de Vlaamse regering werd dienovereenkomstig gevraagd de volgende uitgangspunten te hanteren bij de onderhandelingen : uitstel van een nieuw verdrag was te verkiezen boven een slecht akkoord ; inzake alle aangelegenheden die behoren tot de Vlaamse bevoegdheden, diende Vlaanderen rechtstreeks betrokken te worden bij de Europese besluitvorming ; taal, culturele en regionale verscheidenheid dienen als op zich belangrijke waarden beschermd en gegarandeerd te worden, waarbij dit alles ook moet bekeken worden in samenhang met de daadwerkelijke toepassing van het subsidiariteitsbeginsel.

De minister-president brengt daarop in herinnering dat hij reeds op 9 oktober 1997 in deze Commissie voor Buitenlandse en Europese Aangelegenheden de resultaten van de IGC, en dan meer bepaald de punten waarop Vlaanderen voldoening heeft gekregen inzake de voorstellen die door de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement werden geformuleerd, heeft toegelicht. Dit naar aanleiding van een interpellatieverzoek van de heer Herman Suykerbuyk³. Zonder exhaustief op deze interpellatie

¹ Voorstel van resolutie van de heer Herman Suykerbuyk c.s. betreffende de Intergouvernementele Conferentie van 1996 ter voorbereiding van de wijziging van de verdragen op de Europese Unie, *Parl. St. Vl. Parl.* 1995-96, nr. 226/1-6.

² Met redenen omklede motie van de heren Herman Suykerbuyk, Karel De Gucht en Jef Sleetx tot besluit van de op 4 maart 1997 door de heren Herman Suykerbuyk, Karel De Gucht, Paul Van Grembergen, Karim Van Overmeire, mevrouw Cecile Verwimp-Sillis en de heer Jef Sleetx gehouden interpellaties tot de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, respectievelijk over het beleid van de Vlaamse regering ten aanzien van de Intergouvernementele Conferentie van de Europese Unie, over het beleid van de Vlaamse regering ten aanzien van de Intergouvernementele Conferentie van de Europese Unie, over de vooruitgang inzake de herziening van het verdrag van Maastricht op de Intergouvernementele Conferentie en over het beleid van de Vlaamse regering ten aanzien van de Intergouvernementele Conferentie van de Europese Unie, *Parl. St. Vl. Parl.* 1996-97, nr. 561/1.

³ Interpellatie van de heer Herman Suykerbuyk tot de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie, over de mate waarin de standpunten van de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement met betrekking tot de Intergouvernementele Conferentie werden gerealiseerd in het Verdrag van Amsterdam, *Hand. Vl. Parl.* 1997-98, nr. C 8.

te willen terugkomen, werd toen in het bijzonder aandacht besteed aan de bepalingen terzake culturele verscheidenheid, financiering van de openbare omroepen en de subsidiariteit.

Een uitdrukkelijke verwijzing naar de culturele verscheidenheid werd opgenomen in de gewijzigde cultuurparagraaf (artikel 128, nieuw artikel 151). De tekst luidt : "De Gemeenschap houdt bij haar optreden uit hoofde van andere bepalingen van dit Verdrag rekening met de culturele aspecten, met name om de culturele verscheidenheid te eerbiedigen en te bevorderen." Hierbij zij opgemerkt dat het enthousiasme voor deze nieuwe bepaling in artikel 128 bij de andere lidstaten bepaald niet groot was. Het is mee het volgehouden aandringen van Vlaanderen dat uiteindelijk geleid heeft tot de genoemde – weliswaar beperkte – aanpassing.

In een protocol over de financiering van de openbare omroep⁴ werd de kwestie van het loskoppelen van de financiering van de openbare omroep van de principes van de interne markt aan de orde gesteld. Het spreekt voor zich dat het antwoord op deze vraag van cruciaal belang was voor het voortbestaan van de openbare omroep in de verschillende lidstaten, en in casu voor het voortbestaan van de VRT in Vlaanderen. De klachten die door commerciële zenders werden ingediend bij de Europese Commissie, op grond van concurrentievervalsing ten gevolge van de overheidsfinanciering van de openbare omroepen, wezen erop dat een verdragsbasis voor de financiering van openbare omroepen zich opdrong om op termijn problemen te voorkomen. Na veel overleg vond het initiatief terzake van Vlaanderen ook voldoende steun bij de andere lidstaten.

Ook stemde het tot tevredenheid dat de besluiten van de Europese Raad van Edinburgh van 1992 inzake subsidiariteit werden opgenomen in een protocol bij het Verdrag⁵. Hierdoor ontstaat een rechtsgrond die aangeeft dat bij de toepassing van de subsidiariteit rekening moet worden gehouden met de interne staatsstructuur van de lidstaten. België, Oostenrijk en Duitsland hebben dat nog

specifiek bekrachtigd door een verklaring aan het protocol toe te voegen waarin op de rol van hun deelstaten wordt gewezen bij de toepassing van de subsidiariteit. Het spreekt echter voor zich dat hiermee de discussie over de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende beleidsniveaus in de Unie niet beëindigd is. Het Comité van de Regio's werkt hierover nu aan een eigen standpuntbepaling.

Dit alles brengt de minister-president tot de inhoud van het verdrag. Verwijzend naar de verdragstekst en de elementen aangehaald in de memorie van toelichting bij het voorliggende ontwerp van goedkeuringsdecreet, verklaart hij de mening te zijn toegedaan dat, in het licht van het hierboven geschetste onderhandelingsmandaat, het bilan van de onderhandelingen matige voldoening wekt. Hoewel er vrijwel geen vooruitgang werd geboekt inzake institutionele hervormingen, werden er wel een aantal kleine stappen gezet om de Unie meer te verdiepen.

Zo kan worden vastgesteld dat het Verdrag van Amsterdam meer gewicht toekent aan de eerbiediging van de mensenrechten en de non-discriminatie. Er kwamen nieuwe bepalingen die betrekking hebben op een grotere waarborg van de fundamentele rechten, non-discriminatie, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen en een grotere transparantie van de instellingen. Het verdrag voorziet in de schorsing van de rechten van een lidstaat die de rechten van de mens ernstig schendt.

Inzake het burgerschap verdient de invoeging in het verdrag van een lid over het recht van de burger de instellingen van de Unie in een van de officiële talen van de Unie aan te schrijven, en in die taal ook antwoord te krijgen, uitdrukkelijk vermeld te worden. Deze toevoeging werd op voorstel van Vlaanderen in de onderhandelingen ingebracht en door de onderhandelaars aanvaard. Daarmee wordt binnen het primair Europees recht een belangrijke waarborg gegeven aan de burger.

Een ander punt van verdieping betreft het sociaal beleid. De integratie van het Sociaal Protocol in het verdrag herstelt de eenheid en de coherentie van het sociaal beleid in de Gemeenschap. De unanimiteitsvereiste voor een aantal onderwerpen zoals de sociale zekerheid, de sociale bescherming van werknemers, en de vertegenwoordiging en collectieve verdediging van de belangen van werknemers en werkgevers blijft echter gehandhaafd. Er werd een juridische basis toegevoegd die het de Gemeenschap mogelijk maakt het beleid van de lidstaten aan te vullen en te ondersteunen op twee

⁴ Protocol betreffende het publieke-omroepstelsel in de lidstaten (gehecht aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap).

⁵ Protocol betreffende de toepassing van het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel (gehecht aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap).

vlakken, te weten : gelijkheid van mannen en vrouwen voor wat hun kansen op de arbeidsmarkt en de behandeling op het werk betreft, en de integratie van personen die van de arbeidsmarkt uitgesloten zijn.

Ondanks het feit dat de IGC zich aanvankelijk niet zou uitspreken over de bevoegdheden en de beleidsdomeinen van de Gemeenschap, is ook het thema van de werkgelegenheid toch snel op de onderhandelingsstafel geraakt. Het Verdrag van Amsterdam heeft "een hoog werkgelegenheidsniveau" dan ook tot een nieuwe doelstelling van de Europese Gemeenschap gemaakt. Een nieuwe titel, ingevoegd in het herziene Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap juist na Titel VI (Economische en Monetair Politiek), specificeert de draagwijdte van het communautaire beleid terzake en voorziet welke middelen in verband met de werkgelegenheid ter beschikking staan. Daarbij gaat het in de eerste plaats over de integratie van de werkgelegenheid in de andere domeinen van de Gemeenschap, en over het creëren van coördinatiemechanismen op communautair niveau. Dit laatste naar analogie met de coördinatie inzake het economisch beleid. De coördinatie in kwestie berust op richtsnoeren inzake werkgelegenheid zoals deze worden aangenomen door de Raad. Deze richtsnoeren moeten verenigbaar zijn met de belangrijkste beleidslijnen inzake de economische politiek. Volgens de nieuwe bepaling moet het werkgelegenheidsbeleid worden afgestemd op het economisch en monetair beleid. De lidstaten behouden met andere woorden hun bevoegdheden op het vlak van de werkgelegenheid, maar dienen erop toe te zien dat hun beleid verenigbaar is met de aangenomen globale richtsnoeren voor het economisch beleid van de Gemeenschap en de lidstaten. Gezien het gemeenschappelijk belang ervan opteren de lidstaten voor coördinatie van maatregelen op dit gebied. Daarvoor zal, naar het voorbeeld van het Monetair Comité, een Raadgevend Comité voor de Werkgelegenheid worden samengesteld. Het zal kunnen optreden na raadpleging van de sociale partners.

Na de extra Europese Raad over werkgelegenheid in Luxemburg op 20 en 21 november 1997, zijn de lidstaten gehouden nationale actieplannen aan de Europese Unie over te maken binnen het kader van de Europese richtsnoeren voor de werkgelegenheid. Hierbij preciseert de minister-president dat het voor zich spreekt dat ook Vlaanderen met een eigen document bijdraagt tot de opmaak van de nationale actieplannen. Daarmee is reeds uitvoering gegeven aan een geïntegreerde Europese werkgelegenheidsstrategie zoals voorzien in het

Verdrag van Amsterdam. Het was trouwens voorzien tijdens de Top van Amsterdam dat onmiddellijk uitvoering zou worden gegeven aan de bepalingen over de werkgelegenheid. De vaststelling dringt zich dan ook op dat de Top van Amsterdam een keerpunt vormt in het werkgelegenheidsbeleid van de Unie.

In het verdrag wordt ook voorzien in een evenwichtige en duurzame ontwikkeling en een hoog niveau van bescherming en verbetering van het leefmilieu. Deze doelstellingen zullen in de toekomst expliciet aan bod komen bij het bepalen van het communautaire beleid. In de nieuwe verdrags tekst betreffende de Europese Unie staat nu de volgende bepaling⁶ : "de eisen inzake milieubescherming moeten worden geïntegreerd in de omschrijving en de uitvoering van het beleid en het optreden van de Gemeenschap, als bedoeld in artikel 3, in het bijzonder met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling". Hierbij weze nog opgemerkt dat onder bepaalde voorwaarden de lidstaten zelfs het recht hebben om milieunormen te hanteren die strenger zijn dan de communautaire voorschriften. De Europese Commissie ziet er enkel op toe dat de bedoelde normen niet in aanvaring komen met de regels van de interne markt.

Ook in de domeinen van volksgezondheid en consumenten – twee sectoren die in de communautaire orde werden opgenomen – zal in het beleid en de activiteiten van de EU een hoog beschermingsniveau worden nagestreefd.

Los van deze onmiskenbare pluspunten erkent de minister-president echter ten volle de terechte kritiek dat er inzake de institutionele aanpassingen al te weinig vooruitgang is geboekt. Meer in het bijzonder gaat het dan over : de samenstelling en de werking van de instellingen in het vooruitzicht van de uitbreiding van de Unie ; de samenstelling van de Europese Commissie (en dan meer bepaald het aantal commissarissen per lidstaat) ; de uitbreiding van de stemming met gekwalificeerde meerderheid in de Raad ; en de stemmenweging in de Raad.

⁶ Artikel 6 (ex artikel 3 C) Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

Met betrekking tot dit alles kwam er niet meer dan een protocol⁷ uit de bus, waarbij de institutionele kwestie werd doorgeschoven naar het ogenblik van de uitbreiding zelf. Het protocol bepaalt immers dat op het ogenblik van de eerste uitbreiding de grote lidstaten afstand doen van hun tweede commissaris, op voorwaarde evenwel dat de stemmenweging in de Raad voor die datum in hun voordeel is gewijzigd. Dit laatste ofwel via een nieuwe weg van de stemmen, ofwel via de invoering van een dubbele meerderheid van stemmen en bevolkingsaantal. Het protocol stelt ook dat uiterlijk een jaar voordat de EU meer dan twintig leden telt, een nieuwe IGC wordt bijeengeroepen voor een volledige herziening van de samenstelling en de werking van de instellingen. Meer was politiek niet haalbaar.

Opmerkelijk is wel dat in het Verdrag van Amsterdam de formule van de "flexibiliteit" werd opgenomen. Hierdoor zal een meerderheidsgroep van lidstaten gebruik kunnen maken van de instellingen en procedures van de verdragen om een nauwere samenwerking aan te gaan. Voorwaarde is wel dat deze categorie van samenwerking vorm krijgt binnen het ene institutionele kader, alleen in laatste instantie wordt gehanteerd, en bijdraagt tot de verwezenlijking van de doelstellingen van de Unie, zonder afbreuk te doen aan het *acquis communautaire*, of de rechten, verplichtingen en belangen van andere lidstaten. De nauwere samenwerking moet ook openstaan voor alle lidstaten, met de mogelijkheid te allen tijde partij te worden. Voor *communautaire aangelegenheden* is een machtiging door de Raad vereist op basis van een voorstel van de Commissie. De Raad beslist terzake met gekwalificeerde meerderheid, tenzij een lidstaat zich hiertegen verzet om "zwaarwegende redenen van nationaal belang". Het moge duidelijk zijn dat het hier beschreven mechanisme geen uitstaans meer heeft met de denkpijn van het "Europa van de verschillende snelheden". Het gaat integendeel om een positief georiënteerd instrument dat – in de mate dat er een ruime consensus is – toelaat om zonder unanimitéit toch de noodzakelijke geachte voortgang te realiseren. Hiermee wordt met andere woorden een zekere opening geboden voor het oplossen van een aantal kwesties waaromtrent men het tijdens de IGC en op de Top van Amsterdam

vooral nog niet eens kon worden. Een ander niet-gering pluspunt van dit mechanisme is dan weer dat het in geen geval als een blokkeringstechniek kan worden gehanteerd. Dat er om zwaarwichtige redenen van nationaal belang door lidstaten verzet kan worden aangetekend tegen het gebruik van dit systeem, is anderzijds niets anders dan het logische sluitstuk van, en rem op, het nieuwe mechanisme.

Met betrekking tot de bevoegdheden van het Europees Parlement kan verwezen worden naar de uitbreiding van het toepassingsveld van de medebeslissingsprocedure. De samenwerkingsprocedure die tot hiertoe als besluitvormingsprocedure bestond, boet sterk aan belang in. Het advies van het Europees Parlement en de instemmingsprocedure blijven gehandhaafd. Maar de medebeslissingsprocedure wordt veruit de belangrijkste vorm van besluitvorming. Gelijktijdig werd deze procedure vereenvoudigd en versterkt. Derde lezingen door de Raad zijn niet meer mogelijk. Daardoor wint het parlement aan macht. Het Europees Parlement zal in de toekomst ook worden geraadpleegd voordat wetgevende handelingen worden aangenomen die verband houden met politieke en justitiële samenwerking in strafzaken, immigratie-, visumbeleid, en beleid op het stuk van justitiële samenwerking in burgerlijke zaken. Overeengekomen werd eveneens dat het Europees Parlement in de toekomst, na uitbreiding, maximum 700 leden zal mogen tellen.

Vermeldenswaard is ook de positie van het Comité van de Regio's. Het aantal beleidsterreinen waarop het Comité moet worden geraadpleegd wordt aanzienlijk uitgebreid. Maar de adviezen blijven nog steeds niet-bindend. Het Comité kan zich nu bijkomend buigen over : transport ; werkgelegenheid ; sociaal beleid ; het Sociaal Fonds ; beroepsopleiding ; volksgezondheid ; leefmilieu. Toegang tot het Hof van Justitie bleek niet haalbaar.

Over de nationale parlementen werden bepalingen opgenomen in een apart protocol⁸. Hierin wordt voorzien in een betere informatie van de nationale parlementen van de lidstaten. Dit heeft vooral betrekking op de discussiedocumenten van de Europese Commissie en de wetgevingsvoorstellen.

⁷ Protocol betreffende de Instellingen in het vooruitzicht van uitbreiding van de Europese Unie (gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschap, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie).

⁸ Protocol betreffende de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie (gehecht aan het Verdrag betreffende de Europese Unie en de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschap, de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie).

De conferentie van commissies voor Europese aangelegenheden (COSAC)⁹ wordt versterkt zonder de besluitvormingsprocessen te verzwaken. De COSAC kan bijdragen leveren die zij zelf nuttig acht binnen het raam van de Europese besluitvorming.

Het Verdrag van Amsterdam "poogt" ook een sterker gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid) tot stand te brengen. Besluitvorming met gekwalificeerde meerderheid wordt in beperkte mate mogelijk, met name voor uitvoeringsbeslissingen of beslissingen op basis van een gemeenschappelijke strategie die door de Europese Raad is vastgelegd. De zogenaamde Petersbergtaken van vredeshandhaving en crisisbeheer behoren voortaan tot de competentie van de EU, die voor de uitvoering ervan gebruik zal maken van de WEU. De secretaris-generaal van de Raad krijgt een algemene vertegenwoordigende functie in het buitenlands beleid van de Unie. Hij wordt daartoe ondersteund door een aparte eenheid voor analyse en beleidsplanning.

Het beleid inzake justitie en binnenlandse aangelegenheden wordt ook op een andere leest geschoeid. Het visa-, asiel- en immigratiebeleid wordt overgeheveld van het domein van de intergouvernementele samenwerking (derde pijler) naar de communautaire orde (eerste pijler). De politieke en justitiële samenwerking wordt versterkt ter voorkoming en bestrijding van criminaliteit zoals terrorisme, mensenhandel, misdrijven tegen kinderen, illegale drugs- en wapenhandel, corruptie en fraude. Het akkoord van Schengen wordt opgenomen in het kader van de EU.

Daar waar de verwachtingen hooggespannen waren bij het begin van de onderhandelingen die leidden tot het Verdrag van Amsterdam, kan men objectief niet anders dan vaststellen dat deze verwachtingen niet werden ingelost. Men kan immers niet stellen dat de EU vandaag adequaat "uit- en toegerust" is om zich uit te breiden en om op te treden in het buitenlands- en veiligheidsbeleid. De institutionele wijzigingen zijn duidelijk te beschieden. Zij effenen geenszins de weg voor een uitbreiding van de Unie. Een gevolg hiervan is dat België, Frankrijk en Italië bij de ondertekening van het verdrag op 2 oktober 1997 een aparte verklaring¹⁰ toevoegden, waarin zij stellen van oordeel te zijn dat het versterken van de instellingen een essentiële voorwaarde is voor het afsluiten van de eerstvolgende toetredingsonderhandelingen. Waarbij de minister-president echter wel zijn persoonlijke overtuiging uitspreekt dat dit noodzakelijke proces van verdieping en verbreding niet absoluut consecutief behoeft te zijn. Zijns inziens is het niet zonder meer noodzakelijk dat de Unie eerst idealiter ge(her)structureerd moet zijn, vooraleer ze de eerste nieuwe lidstaten toelaat. Tot op zekere hoogte kan men immers zeer wel verdieping en verbreding min of meer gelijktijdig tot stand brengen.

Dat het Verdrag van Amsterdam slechts een tussenstap is geworden in de Europese constructie is mee te wijten aan het feit dat te veel breuklijnen de lidstaten verdeelden om nog tot grote veranderingen te kunnen komen. De tegenstellingen gingen onder andere tussen : federalisten en intergouvernementalisten ; grote landen en kleine landen ; Atlantisch georiënteerden en Europees georiënteerden (cf. defensie) ; netto-betalers en netto-ontvangers ; monetaristen en tegenstanders van overheidsoptreden tegen neo-keynesianen (cf. werkgelegenheid). Deze scheidslijnen, die raken aan de fundamentele inzichten met betrekking tot de Unie, en die overigens niet gelijklopend waren, leverden uiteindelijk een vrij complex en technisch Verdrag van Amsterdam op. In plaats van een "grote sprong voorwaarts" kwam er dus een veelheid aan kleine aanpassingen.

⁹ COSAC : acroniem dat staat voor "Conférence des Organes Spécialisés en Affaires Communautaires".

¹⁰ Verklaring van België, Frankrijk en Italië inzake het Protocol betreffende de instellingen in het vooruitzicht van uitbreiding van de Europese Unie (verklaring waarvan de conferentie akte heeft genomen).

Toch meent de minister-president dat de evaluatie van het Verdrag van Amsterdam niet negatief kan zijn. De aanpassingen zijn verbeteringen en gaan in een aantal gevallen rechtstreeks in op Vlaamse wensen en verzuchtingen. De dynamiek van de Europese integratie blijft onveranderd. De inwerkingtreding volgend jaar van de EMU zal hierin ongetwijfeld een belangrijke rol spelen. Die EMU heeft overigens nu al een stabiliserend effect op de Europese ruimte (cf. de stabiliteit van de Europese economie – en meer in het bijzonder het blijvende vertrouwen van vreemde investeerders – geplaatst tegenover de Aziatische crisis, en de daaruit voortvloeiende recente volatiliteit op de beurzen). Het is onvermijdelijk dat er meer convergentie tot stand zal komen op budgettair, fiscaal, sociaal en werkgelegenheidsgebied. Daarnaast zal de EU in de komende maanden ook belangrijke beslissingen moeten nemen inzake zijn financiering, en inzake de hervorming van de structuurfondsen en van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (Agenda 2000). De onderhandelingen met de kandidaat-toetreders zijn ondertussen overigens ook gestart. Volgende elementen dus om dynamiek te garanderen.

Gelet op de gematigd positieve evaluatie van het Verdrag van Amsterdam, en in het licht van de noodzaak van verdere Europese integratie, vraagt de minister-president het Vlaams Parlement dan ook om zijn goedkeuring te willen hechten aan het ontwerp van decreet tot instemming met het Verdrag van Amsterdam van 2 oktober 1997.

II. ALGEMENE BESPREKING

II.1 Tussenkomst van de heer Paul Van Grembergen

De heer Paul Van Grembergen vat zijn tussenkomst aan met de constatacie dat de door de minister-president geschetste analyse en evaluatie van het Verdrag van Amsterdam op vele punten in hoge mate gelijklopend is met de bemerkingen die hijzelf hieromtrent wenst te formuleren. Ook het door de minister-president in zijn eindconclusie aangehaalde gegeven van de veelheid aan tegengestelde belangen rond de onderhandelingstafel, als verklarende factor voor de soms wat wazige resultaten van de Top van Amsterdam, kan de heer Paul Van Grembergen ten volle onderschrijven.

Het moge volgens de heer Paul Van Grembergen dan ook duidelijk zijn dat het niet opgaat om – zoals een bepaalde traditie inzake Europese ver-

dragen het steevast wil – ook aan dit Verdrag van Amsterdam het predikaat "historisch" mee te geven. Het enige wat aan dit verdrag mogelijks historisch is, is de lengte van de voorbereiding afgemeten aan de beperktheid van de eindresultaten.

Op institutioneel vlak verdient dit verdrag voor de heer Paul Van Grembergen zonder meer een onvoldoende. De voorgenomen grote institutionele hervormingen die de EU in staat moesten stellen haar ambities ook naar de toekomst toe ten volle waar te maken, werden uitgesteld. Hierdoor moesten de uitbreidingsonderhandelingen worden aangevat zonder de beloofde en noodzakelijke interne hervormingen. De conclusie dringt zich op dat de huidige Unie van vijftien lidstaten momenteel nog steeds vastzit aan de beslissingsstructuur van het oude Europa van de zes. Waarmee niet gezegd wil zijn dat er in Amsterdam toch niet enkele positieve aanvullingen kwamen bij het Verdrag van Maastricht, zo onder andere op het vlak van werkgelegenheid en vrij verkeer van personen. Maar anderzijds worden veel van die verbeteringen al meteen weer voor een stuk uitgehold door het veelal aan protocollen en verklaringen bij het verdrag.

De inherente complexiteit van de verdragstekst, gekoppeld aan de genoemde veelheid aan verklaringen en protocollen bemoeilijkt daarenboven in niet geringe mate de kijk van de Europese burger op de Europese constructie. Zelfs voor de meer ingewijden in het Europees gebeuren onder de politici, is de huidige Europese complexiteit niet echt gemakkelijk meer te bevatten. Overigens wordt de mate waarin het ontbreken, en zelfs de onmogelijkheid, van een klare kijk op "Europa" negatief overkomt bij de Europese burger best niet onderschat.

Daar waar in Maastricht nog net een akkoord kon worden bereikt over de realisatie van de monetaire unie, constateert de heer Paul Van Grembergen dat sindsdien een aantal oude vertrouwde zekerheden aan het schuiven zijn gegaan. In Amsterdam was het immers bepaald opvallend dat de traditionele Frans-Duitse as niet echt meer functioneerde. De aspiraties die ooit door Kohl en Mitterrand werden naar voor gebracht fungeerden in Amsterdam, in tegenstelling tot vroeger, nog nauwelijks als basisgegeven bij de onderhandelingen. Dat had waarschijnlijk te maken met een viertal factoren. Aan Franse kant werden de zaken bemoeilijkt doordat daar een nieuwsoortige cohabitatie bestaat. Aan Duitse kant lag de situatie nog complexer. Waar de Duitse Bondsrepubliek van goed midden de jaren vijftig tot begin de jaren negentig de economische motor van en achter het hele Europese (integra-

tie)gebeuren was, kan nu niet meer ontkend worden dat de Duitse economie wat in ademnood verkeert. De hoge Duitse werkloosheid is daarvoor symptomatisch. Op een ander niveau lijkt ook de Duitse hereniging mentaal nog altijd niet helemaal verteerd te zijn. De kloof in de geesten tussen "Ossies" en "Wessies" is nog steeds niet gedicht. En tenslotte mag noch in reële, noch in psychologische termen de betekenis onderschat worden van het feit dat vanaf 1999 Berlijn de nieuwe Duitse hoofdstad wordt. Door deze geografische verschuiving naar het oosten krijgt Duitsland immers meteen ook weer aansluiting bij zijn oude hinterland van "Mitteleuropa". Daar waar de "Bonner Republik" in historische termen meer westwaarts gericht was, zal zich nu onvermijdelijk ook een meer oostwaarts gerichte evolutie gaan voordoen. De heer Paul Van Grembergen spreekt terzake echter zijn overtuiging uit dat dit proces niet per definitie negatief, laat staan destructief hoeft te zijn. In dezelfde mate dat de westgerichtheid van Bonn in de eerste vier decennia van de Europese integratie een sterke bijdrage heeft geleverd tot de uitbouw van de Europese Gemeenschappen, kan een meer oostwaarts gericht Duitsland nu een positief bindteken worden ten aanzien van de nieuwe aspirant-lidstaten. Dit vanzelfsprekend enkel in de mate dat het nieuwe Duitsland zijn oosterburen ook op een positieve en respectvolle wijze tegemoet treedt, en in geen enkel opzicht poogt hen te domineren.

Overigens blijkt niet enkel de Frans-Duitse as aan slijtage onderhevig te zijn. Ook de aloude Benelux-samenwerking maakt moeilijke momenten door. Daar waar volgens historici de Benelux vanaf de Tweede Wereldoorlog qua samenwerking steeds een zekere voorbeeldfunctie heeft vervuld voor andere Europese landen, vormde de Benelux in Amsterdam allesbehalve een coherent front. Tekennend voor het feit dat België en Nederland niet meer op dezelfde Europese golflengte zitten, is de rel die er verondersteldelijk is geweest tussen premier Dehaene en minister-president Kok. Met name bleek Nederland op een heel aantal punten veel toegeeflijker te zijn dan België. Hetgeen echter mogelijks wel iets te maken had met het feit dat Nederland de top voorzat, en zich daardoor sowieso gedwongen zag om zich minder scherp en meer lankmoedig op te stellen.

Voor het Europees Parlement, dat zelf ook veel meer gewonnen was voor de Europese inzichten van de Belgische premier, verklaarde minister-president Kok in verband met een grotere integratie, dat hij niet wou dat de hervorming van de Europese instellingen ter tafel komt voor de eerste nieuwe

uitbreiding van de Europese Unie. Hij stelde letterlijk : "Cynici die denken dat de institutionele vraagstukken het tempo van de uitbreiding zullen overheersen, geef ik ongelijk". Met enige – voor een Nederlander toch wat onkarakteristieke – emotie, voegde hij daaraan toe : "Ik acht het niet uitgesloten dat wanneer de onderhandelingen met de kandidaat-lidstaten zijn afgerond, de EU zelf een verdragende factor zou zijn, omdat ze haar eigen huiswerk niet goed heeft gemaakt.". En op de vraag waarop de discussie over de institutionele hervormingen was vastgelopen zei minister-president Kok : "Het vraagstuk was te weinig voorbereid". Europees commissaris Hans van den Broek, bevoegd voor de relaties met de kandidaat-lidstaten, zag het dan weer anders : "De nabijheid van de uitbreiding was misschien niet groot genoeg om de laatste duw te geven.".

Dit alles brengt de heer Paul Van Grembergen tot de constatacie dat de aspirant EU-leden uiteindelijk maar heel weinig hebben bekomen. In essentie moesten ze het doen met de geruststelling dat het allemaal wel in orde zou komen met de institutionele hervormingen. Door hun vragende positie, en door het ontbreken van valabele alternatieven, moesten de betrokken kandidaat-lidstaten zich echter noodgedwongen neerleggen bij dit magere resultaat. De kandidaat-lidstaten zijn immers vooral bezig met de vraag wanneer zij zullen mogen toetreden tot de EU.

Het Europees Parlement was op dit punt dan ook vrij scherp in zijn evaluatie van de Top van Amsterdam. In een resolutie hierover stelde het vast dat zaken die geregeld hadden moeten zijn voor nieuwe leden om tot de Unie te worden toegelaten, volstrekt niet afgerond waren. Individuele parlementsleden klonken in hun tussenkomst in het debat nog scherper. Zo zei Pauline Green, fractieleidster van de socialistische groep in het Europees Parlement, ronduit : "Zonder meer stemmingen bij meerderheid, geen uitbreiding". Wilfried Martens, fractievoorzitter van de EVP-fractie in het Europees Parlement, stelde dat : "Indien de Unie wordt beroofd van sterke en coherente structuren, zal zij bezwijken onder de historische opdracht van de uitbreiding". Voorzitter Jacques Santer van de Europese Commissie beklagde zich over een gebrek aan politieke wil bij sommige leiders in Amsterdam, met de woorden : "Ik hoop dat we tot de kandidaat-lidstaten niet moeten zeggen dat ze zich goed hebben voorbereid op de toetreding, maar dat de Unie zelf niet klaar is om hen te ontvangen". Wim Kok, van zijn kant, gaf toe dat hijzelf hier en daar verder had willen gaan in het Verdrag van Amsterdam, maar verdedigde toch het bereik-

te akkoord : "Europa gaat stap voor stap verder in de goede richting". Hij verklaarde ook tegenstander te zijn van een snelle heropening van de discussie over institutionele hervormingen. Zulks zou volgens hem de uitbreiding van de EU eerder hinderen dan vooruit helpen. Premier Jean-Luc Dehaene daarentegen had reeds op 25 juni 1997 in het Belgisch Parlement gepleit voor een heropening van het hele institutionele dossier vóór de eerste uitbreiding een feit is. Ook hier constateert de heer Paul Van Grembergen derhalve dat elk spoor van enige gezamenlijke Benelux-aanpak wel heel erg ver te zoeken is.

Nog volgens de heer Paul Van Grembergen was de enige grote winnaar in Amsterdam de Britse premier Tony Blair. In tegenstelling tot vroegere Britse eerste ministers kon hij immers wel degelijk als volwaardige, door iedereen gerespecteerde partner plaats nemen aan de onderhandelingstafel. Waar hij door zijn handig en uiterst diplomatisch optreden voor Groot-Brittannië overigens evenveel uit de brand wist te slepen als de vroegere premier Thatcher, die door haar misplaatste en al te verbaal onderstreepte rectitude echter wel een zwaar anti-Europees odium op zich had geladen. Niets van dat alles echter bij Tony Blair, die onderhandelingssucces wist te combineren met een blijvende populariteit.

De minister-president laat hieromtrent opmerken dat dit dubbele succes zijns inziens ook mee te verklaren valt doordat Tony Blair een zeer breed politiek profiel heeft, waardoor hij zowel persoonlijk in de smaak wist te vallen bij de andere staats- en regeringsleiders, als politiek-inhoudelijk wel altijd ergens zijn gelijk kon halen. Een verklarende factor die ook door de heer Paul Van Grembergen wordt onderschreven.

Waar de analyse en evaluatie van het Verdrag van Amsterdam tot nog toe veeleer negatief was, erkent de heer Paul Van Grembergen echter ten volle dat er in Amsterdam wel degelijk ook een aantal waardevolle beslissingen werden genomen. De economische zijde van de EMU is er versterkt uitgekomen. De tewerkstelling heeft haar plaats gekregen in de tekst van het verdrag, en het sociaal beleid is naar de intentie toe eveneens onderdeel geworden van het verdrag zelf. Ook de grotere rol voor de Europese Investeringsbank (EIB), en de vereenvoudiging en (beperkte) uitbreiding van de medebeslissingsprocedure ten gunste van het Europees Parlement behoren tot de pluspunten. Net zoals overigens de beperkte uitbreiding van het toepassingsgebied van de stemming met gekwalificeerde meerderheid, en de milde verster-

king van de autoriteit van de voorzitter van de Europese Commissie. De rol van de Europese Commissie, van het Europees Hof van Justitie en van het Europees Parlement werd insgelijks licht opgewaardeerd.

Het blijft voor de heer Paul Van Grembergen echter maar de vraag of deze positieve pendant in het Verdrag van Amsterdam op zich wel in gepaste mate voldoening geeft, en of het geheel uiteindelijk wel voldoende democratisch ingevuld is. Het antwoord op die beide vraagpunten kan zijns inziens niet anders dan negatief zijn. Waarbij het navrant is om nu al te moeten vaststellen dat deze kwesties bij, en naar aanleiding van, de komende uitbreidingen nog prangender zullen worden. De vraag naar de optimale ordening van de democratie in de toekomstige geografische en demografische Europese moloch blijft dan ook onverkort gesteld.

Overigens bieden volgens de heer Paul Van Grembergen ook de pogingen om een en ander hiërarchisch te benaderen via het subsidiariteitsgegeven (met als noodzakelijke pendant een sterk Europees Parlement en een echte Europese regering), nog steeds onvoldoende democratische garanties. Zulks zal slechts het geval zijn indien dit alles tegelijk gekoppeld wordt aan een veel sterkere invulling van het regionale gegeven. Want de regio is het enige niveau dat dicht genoeg bij de mensen staat om nog voldoende "vatbaar" en daardoor ook voldoende democratisch gelegitimeerd te zijn. Regionalisme is voor de heer Paul Van Grembergen niet enkel een kwestie van het behartigen van de culturele verscheidenheid en de verscheidenheid der volkeren in Europa, maar is ook en vooral een invulling van het democratische basisconcept. Het huidige Europa lijkt echter nog altijd niet op weg om dat essentieel gegeven gestalte te geven.

Ook waar het sociale Europa een kleine aanzet krijgt in het Verdrag van Amsterdam, kan de heer Paul Van Grembergen niet anders dan constateren dat een en ander nog verre van optimaal is. De verschillende sociale wetgevingen en de verschillende invullingen van de sociale zekerheidssystemen naargelang de lidstaten zorgen immers voor blijvende problemen van sociale vervalsing van de economische mededinging binnen de interne markt. Zulks geldt des te meer daar waar sommige lidstaten zelfs nog niet zijn overgegaan tot het degelijk inkleuren van de werknemers-minima in hun sociaal basissysteem. Op dit vlak geeft Europa volgens de heer Paul Van Grembergen dan ook allerminst het goede voorbeeld.

Een ander groot manco in het Verdrag van Amsterdam is voor de heer Paul Van Grembergen het feit dat Europa er nog maar eens in is geslaagd om zichzelf een degelijk instrumentarium voor het voeren van een buitenlandse politiek die naam waardig, te ontzeggen. Een lacune die naar de toekomst toe ongetwijfeld steeds schrijnender zal worden.

Tenslotte komt voor de heer Paul Van Grembergen ook het verscheidenheidsgegeven onvoldoende tot uiting in het Verdrag van Amsterdam. De klassieke visie op het verenigde Europa bestond er nochtans in dat het zoiets moest worden als de Verenigde Staten van Amerika, maar dan zonder het "melting pot"-element. Europa moest zich integendeel laten voorstaan op zijn diversiteit, die mee zijn sterkte uitmaakt. Met spijt constateert de heer Paul Van Grembergen dat dit gegeven blijkbaar nog altijd niet voldoende leeft op Europees topniveau.

Concluderend verklaart de heer Paul Van Grembergen dat het geheel van de hierboven genoemde overwegingen het hem bepaald moeilijk maken om voor dit verdrag te stemmen. Dit ondanks zijn goede wil en zijn positieve ingesteldheid tegenover de Europese idee. Hij meent echter dat wie Europa het meest in het hart draagt tegelijk ook het meest kritisch moet durven zijn ten aanzien van de wijze waarop dat Europa zich gedraagt, zich opstelt en zijn regels invult. Niet voor het Verdrag van Amsterdam stemmen mag in dat licht dan ook zeker niet gezien worden als een anti-Europese stem. Wel integendeel. Het is een stem voor anders en beter. Gesteld voor het dilemma of men de Europese vooruitgang best kan bevorderen door ja dan wel door nee te stemmen, zal de Volksunie in de huidige stand van de procedure dan ook niet voor het verdrag stemmen. De mogelijkheid dat er naar de eindstemming toe nog evolutie komt in dit standpunt blijft vooralsnog echter nog openstaan.

II.2 Tussenkomen van mevrouw Cecile Verwimp-Sillis

Mevrouw Cecile Verwimp-Sillis verklaart dat de Agalev-fractie grotendeels dezelfde evaluatie maakt van het Verdrag van Amsterdam als de minister-president, maar daaruit wel totaal andere conclusies trekt. Daar waar de meerderheid dit verdrag ongetwijfeld zal steunen, meent Agalev dit verdrag niet te kunnen goedkeuren. Als stap vooruit in de richting van een federaal Europa is het immers al te teleurstellend.

Tegelijk meent zij echter ook dat er geen reden bestaat om hierover enig verwijt te richten aan de Belgische, noch aan de Vlaamse regering. Het staat immers buiten kijf dat de beide zich tijdens de onderhandelingen hard hebben ingespannen, en ook een duidelijke inbreng hebben gehad. In het licht van de aspiraties die er waren in de aanloop naar Amsterdam zijn de behaalde resultaten echter ruimschoots onvoldoende.

De voorbeelden van halfslachtige realisaties zijn volgens mevrouw Cecile Verwimp-Sillis legio. Hoewel, bijvoorbeeld, het Europees Parlement zowel als het Comité van de Regio's er enigszins versterkt uitkomen, is hun gewicht binnen het geheel van het institutionele bestel nog steeds te gering.

In het hoofdstuk gewijd aan de Unie en de burger, waarin dan onder andere het sociale en het milieu zijn ondergebracht, steken goede elementen, maar opnieuw in onvoldoende mate om van echte vooruitgang te gewagen. Een doorgedreven sociaal luik ontbreekt vooralsnog. Het sociale gegeven is in wezen zelfs slechts embryonaal aanwezig in het verdrag. Het is positief dat er nu een sanctiemechanisme voorzien is ingeval van schending door een lidstaat van de fundamentele rechten waarop de Unie gebaseerd is. Vooral in het licht van de nakende uitbreiding heeft dit zijn belang. Minder positief is echter dat er geen Europese verklaring van de fundamentele rechten komt, en dat er ook geen rechtspersoonlijkheid komt voor de Unie, waardoor deze niet alsdusdanig kan toetreden tot het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden. Evenmin werd er een initiatief genomen om het concept van het burgerschap dat in Maastricht werd ingevoerd, uit te breiden. Ook het principe van het vrij verkeer van personen werd overigens niet versterkt. Integendeel zelfs. Daar waar transparantie werd aangekondigd als een van de prioriteiten voor het nieuwe verdrag, is de uiteindelijke bepaling met betrekking tot het recht op toegang tot documenten van het Parlement, de Raad en de Commissie veeleer symbolisch uitgevallen. Dit omdat de invulling van dat recht bepaald wordt door de betrokken instellingen zelf. Er is overigens ook nergens bepaald welke types van documenten beschikbaar zijn.

Wat de cultuurparagraaf en het taalregime betreft is er ook een lichte verbetering, aangezien bepaald werd dat de Unie in haar handelen rekening zal houden met de culturele aspecten en de culturele verscheidenheid zal eerbiedigen. Maar ook dit had volgens mevrouw Cecile Verwimp-Sillis beter

gekund, aangezien er nog steeds geen verdragsrechtelijke bescherming is van de kleine talen.

Hoewel de Economische en Monetaire Unie officieel niet op de agenda stond, constateert mevrouw Cecile Verwimp-Sillis dat het hele verdragsgebeuren – zelfs al van in de vroegste stadia van de IGC – gedomineerd is geworden door het marktgegeven. Europa wordt duidelijk vooral beschouwd als één grote markt, en zal in dat opzicht dan ook mogelijks wel degelijk functioneren. Maar de noodzakelijke correctieven op dat gegeven, zijnde het sociale luik en het milieuluik, blijven voorsnog in sterke mate afwezig. Net zoals de minister-president gelooft overigens ook mevrouw Cecile Verwimp-Sillis dat de nakende introductie van de eenheidsmunt het Europees identitair gegeven op termijn zal versterken. Het hierdoor ontstane wijgevoel kan, eveneens op termijn, ook meer zuiver politieke effecten sorteren. Maar deze correctieven zullen er dan veeleer komen ondanks de voorbije onderhandelingen, dan wel dankzij die onderhandelingen.

Duurzame ontwikkeling is in de verdragspreamble opgenomen als beleidsdoelstelling van de Unie, en er is een procedure voorzien die het de lidstaten mogelijk maakt om strengere milieunormen te introduceren dan de gemeenschappelijke normen. Deze verbetering is voor Agalev echter niet sterk genoeg, aangezien de Europese Commissie ten aanzien van de lidstaat die een dergelijke striktere norm wil instellen, binnen de zes maanden kan besluiten tot goedkeuring hiervan, dan wel deze kan afwijzen als zij oordeelt dat het hier om een vorm van protectionisme gaat.

De heer Karel De Gucht laat hieromtrent opmerken dat dit mechanisme zijns inziens hier zeer wel op zijn plaats is. Daar waar een lidstaat een vrijstelling wenst te bekomen om een strengere norm te hanteren, is het toch maar normaal dat de Commissie, als hoedster van de verdragen, nagaat of dit wel verzoenbaar is met de vrije markt en of het evenredigheidsbeginsel is gerespecteerd. Komt de Commissie hieromtrent tot een negatieve conclusie, dan kan de betrokken lidstaat nog altijd naar het Hof van Justitie gaan om zijn zaak te bepleiten. Het gaat hier dus om een zeer goed uitgebalanceerd systeem van "checks and balances".

Mevrouw Cecile Verwimp-Sillis verklaart het daarmee niet eens te zijn, aangezien zij de Europese Commissie, en haar besluitvorming, hoe dan ook van een al te laag democratisch gehalte acht te zijn.

Er is ook geen akkoord gekomen over vormen van ecotaks die eventueel zouden kunnen ingevoerd worden op Europees niveau. Terzake meent mevrouw Cecile Verwimp-Sillis zelfs dat het verzet hiertegen in Maastricht geringer was dan in Amsterdam. Alles behalve vooruitgang dus. Belangrijk is dat er een apart protocol is voorzien over het dierenwelzijn, wat wel degelijk een verbetering inhoudt. Inzake transportbeleid en toerisme is daarentegen niets gewijzigd. En er is al evenmin sprake van een volwaardig energiehoofdstuk in het Verdrag van Amsterdam. De opname van milieudoelstellingen in andere beleidsdomeinen is op zich wel goed, maar stelt in feite ook weer weinig voor, vermits er geen concrete actieprogramma's en beleidsconcepten worden voorzien.

Het belangrijkste pluspunt qua sociaal Europa is dat het sociaal protocol in het verdrag wordt opgenomen, waardoor in principe een gemeenschappelijke sociale wetgeving gemakkelijker wordt. Maar strikt inhoudelijk zijn er toch weer zeer weinig verbeteringen aangebracht. Ook de werkgelegenheidsdoelstelling wordt sterker aangebracht in het verdrag, maar weer blijven effectieve instrumenten achterwege.

Er is na Amsterdam ook nog altijd geen Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid die naam waardig. De voorgestelde wijzigingen dreigen het geheel in de praktijk zelfs nog een heel stuk ingewikkelder te maken.

Voor Agalev is het dan ook duidelijk dat de Belgische regering in Amsterdam haar slag niet heeft thuisgehaald. Hoewel ze relatief sterk weerwerk heeft geleverd, wist ze van de essentiële onderdelen van het eigen standpunt nauwelijks iets binnen te halen. De vragen van de Vlaamse regering lijken dan wel weer in zekere mate te zijn opgenomen in het nieuwe verdrag. Maar ook hier is al te veel hoerageroep niet aangewezen, aangezien de betreffende elementen, in het geheel van het verdrag gezien, al bij al relatief cosmetisch van aard zijn.

Concluderend stelt mevrouw Cecile Verwimp-Sillis dan ook dat voor Agalev het Verdrag van Amsterdam in genen dele de definitieve stap voorwaarts is geworden naar de verregaande politieke integratie waar Europa zo sterk nood aan heeft. Het Europa van Amsterdam is, meer dan dat van Maastricht, een intergouvernementeel Europa. Het blijft meer dan ooit een economisch-monetair project. Echt nieuwe initiatieven zijn er al bij al slechts gekomen op het vlak van politiesamenwerking, maar dan ook weer buiten de communautaire procedures om. Ook is het een gemiste kans dat noch de Top

van Amsterdam zelf, noch de lange voorbereiding daarvan het politiek debat over Europa heeft weten aan te zwengelen in Vlaanderen of in België. De bevolking heeft dan ook weinig of niet kunnen deelnemen aan de voorbereiding en de afwerking van het Amsterdam-gebeuren. Al deze elementen leiden Agalev tot de conclusie dat er te weinig positieve elementen in dit verdrag steken om het te kunnen goedkeuren.

II.3 Tussenkomst van de heer Karel De Gucht

De heer Karel De Gucht opent zijn uiteenzetting met de verzekering dat de VLD het Verdrag van Amsterdam in het Vlaams Parlement zal goedkeuren. Als men het Verdrag van Amsterdam degelijk weet te situeren in de globale geschiedenis van de Europese integratie zijn er immers meer dan voldoende redenen voor een ja-stem. Voor een goed begrip van het Verdrag van Amsterdam dient met name het daaraan voorafgaande Verdrag van Maastricht in ogenschouw te worden genomen. Daar waar dit laatste verdrag een echte doorbraak vormde in de Europese integratie, moet het Verdrag van Amsterdam veeleer gezien worden als een tussenstap naar een toekomstig verdrag. Een oordeel ten gronde over het geheel zal men pas kunnen vellen na dat derde afrondende verdrag, dat er sowieso zit aan te komen.

Het geheel van de besluitvorming rond het Verdrag van Amsterdam in ogenschouw nemend, verklaart de heer Karel De Gucht de mening te zijn toegedaan dat premier Dehaene er bijzonder goed aan gedaan heeft om het niet tot een halfslachtig akkoord te laten komen inzake de institutionele hervormingen. Een halfslachtig institutioneel bestel zou immers een zware hypotheek gelegd hebben op de werking van Europa, en daarmee meteen ook op de toekomst van de Europese idee. De kwestie doorverwijzen naar een toekomstig verdrag betekent trouwens in genen dele afstel, aangezien de noodzakelijke oplossingen zichzelf mettertijd wel zullen uitwijzen.

Men maakt altijd de binding tussen de stand van de institutionele ontwikkeling in Europa en de uitbreiding, in de zin dat men stelt dat uitbreiding in de huidige institutionele stand van zaken zou maken dat er in Europa in wezen geen beslissingen meer getroffen kunnen worden. Dit veronderstelde automatisme komt de heer Karel De Gucht echter niet als een evidentie voor. Men heeft over de loop van de jaren immers al flink gesleuteld aan de besluitvorming om meerderheidsbeslissingen

mogelijk te maken in de Raad van Ministers, om aan het Europees Parlement een meer sturende rol te geven, en om de Europese Centrale Bank toe te laten beslissingen te nemen zonder dat het politieke niveau daar nog in tussen komt. Daarenboven kan men niet loochenen dat historisch gezien de evolutie van de besluitvorming in Europa steeds een versnellingsmoment heeft gekend bij iedere uitbreiding van de Gemeenschap. Aanpassing van de Europese besluitvormingsprocessen is met andere woorden steeds onder druk van de omstandigheden tot stand gekomen. Het zal nu niet anders zijn.

Specifiek inzake de instellingen is de grootste verdienste van het Verdrag van Amsterdam ongetwijfeld dat het Europees Parlement aanzienlijk meer bevoegdheden gekregen heeft. Deels is dit een gelukkig toeval. Want daar waar men oorspronkelijk wilde komen tot een globale hervorming van zowel Commissie, Raad als Parlement, bleek op de Top van Amsterdam enkel het gedeelte met betrekking tot het Europees Parlement echt helemaal rond te zijn, terwijl de hervormingsplannen inzake Raad en Commissie onvoltooid bleven. In beginsel had deze situatie ertoe moeten leiden dat, bij gebrek aan een akkoord over alles, de institutionele bepalingen in hun geheel uit de verdragstekst werden geweerd. Op het laatste moment werd echter de – gelukkige – beslissing genomen om, bij gebreke aan een globale institutionele herziening, toch al maar het voltooide gedeelte betreffende het Europees Parlement op te nemen in het Verdrag van Amsterdam. Dat niet alles wat de instellingen betreft in globo werd geweerd uit dit verdrag, is overigens waarschijnlijk deels te danken aan de verwarring die inherent steeds verbonden is aan de eindfase van de uiterst complexe Europese politieke onderhandelingen. Door deze "toevalstreffer" krijgt het Europees Parlement in de toekomst echter meteen wel een veel betere positie in de Europese besluitvorming, en dit zowel inzake wetgeving, als inzake herziening van de basisverdragen.

Het is daarbij echter wel paradoxaal te moeten constateren dat ondanks het feit dat het Europees Parlement meer bevoegdheden krijgt, men er in brede kringen nauwelijks meer aandacht aan besteedt dan vroeger het geval was. Daarenboven blijft bij de publieke opinie dan nog onverminderd het hardnekkige misverstand bestaan dat het Europees Parlement een machteloos parlement zou zijn. Over de laatste twee decennia (d.w.z. in de periode sinds de eerste rechtstreekse verkiezing van het EP in 1979) is dit parlement in wezen nochtans uitgegroeid tot het machtigste parlement in de Europese geografische ruimte. Geen enkel nationaal parle-

ment heeft in de praktijk, d.w.z. in termen van werkelijke impact op het beleid, meer invloed dan het Europees Parlement. Bij de publieke opinie leeft derhalve een dubbele misvatting. Enerzijds wordt de beleidsimpact van de nationale parlementen (waarschijnlijk op grond van een ietwat eenzijdige constitutioneel-tekstuele benadering van de res publica) overschat, terwijl anderzijds de reële macht van het Europees Parlement grondig onderschat wordt.

De minister-president laat hieromtrent opmerken dat het initiatiefrecht van het Europees Parlement hem toch van een mindere orde voorkomt dan het in de meeste nationale parlementen bestaande initiatiefrecht.

De heer Karel De Gucht verklaart het hiermee niet eens te zijn. Reeds in het Verdrag van Maastricht is immers voorzien dat als het Europees Parlement een resolutie stemt over een welbepaald onderwerp, de Europese Commissie verplicht is daarrond een specifiek initiatief te nemen. In de praktijk komt dit neer op een echt initiatiefrecht, weze het dan een dat op een indirecte wijze wordt uitgeoefend. Binnen het complexe institutionele geheel van de Europese constructie is een dergelijk indirect systeem overigens zowat het enig haalbare. Het initiatiefrecht overal leggen, zou in de praktijk immers een veel te ingewikkeld beeld opleveren.

Nog belangrijker is in dit opzicht overigens dat door het Verdrag van Maastricht, zowel als door de aanscherping van Maastricht via de uitbreiding en vereenvoudiging van de medebeslissingsprocedure in het Verdrag van Amsterdam, de Europese Commissie in wezen deels haar initiatiefrecht verliest. Daar waar in de normale besluitvormingsprocedures de Europese Commissie formeel het initiatief neemt, en de Raad van Ministers nooit een beslissing kan nemen, tenzij op voorstel van de Europese Commissie, waarbij de Raad van Ministers alleen van het commissievoorstel kan afwijken bij wege van unanimité; verdwijnt dat systeem in de medebeslissingsprocedure. In plaats daarvan komt op een bepaald ogenblik een verzoeningscomité tussen, samengesteld uit de 15 leden van de Raad van Ministers en uit 15 Europarlementsleden. Dat verzoeningscomité stelt dan een tekst op die ter goedkeuring moet worden voorgelegd aan de Raad van Ministers en aan het Europees Parlement. In die stand van de procedure verdwijnt de Europese Commissie dus volledig uit het gezichtsveld. Door de rechtstreekse negotiatie tussen de Raad van Ministers en het Europees Parlement verliest zij met andere woorden haar initiatiefrecht. Mede hierdoor is de heer Karel De Gucht er rotsvast van

overtuigd dat het Europees Parlement wel degelijk een sterk parlement is. Het enige probleem is dat dit nog niet op alle terreinen het geval is. Maar ook daar moet men vaststellen dat het aantal domeinen waarop de medebeslissing van toepassing is, tussen Maastricht en Amsterdam aanzienlijk is toegenomen. En tevens mag men er van uitgaan dat ook bij het volgende verdrag de materies waarop de medebeslissing van toepassing is nog verder zullen toenemen. Waarbij overigens ook niet uit het oog mag worden verloren dat er al terreinen zijn waaromtrent voorzien is dat men, zonder verdragswijziging, na verloop van tijd kan overstappen op de medebeslissingsprocedure.

De minister-president voegt hieraan toe dat het buiten kijf staat dat de visie die men had op Europa in de aanloop naar Amsterdam, in hoge mate bepalend was voor de invulling die de verdragspartijen wensten te geven aan het Verdrag van Amsterdam. Waarbij het bijzonder boeiend is te mogen opmerken dat men zich in deze niet liet vastpinnen op de relaties die binnen de nationale staten traditioneel bestaan tussen parlement en regering. Opvallend hierbij is dat de Europese Commissie inderdaad op een bepaald moment niet meer aan de orde is. Maar tegelijk dient vastgesteld te worden dat er in Europa eigenlijk twee wetgevende organen zijn, met name het Europees Parlement én de Raad van Ministers. Er zijn in Europa dus zeer specifieke vormen van decisie, die niet overeenstemmen met het klassieke beeld zoals dat bestaat in de nationale lidstaten.

De heer Karel De Gucht beaamt dat men op Europees niveau, voor die domeinen waarop de medebeslissing van toepassing is, aan het evolueren is naar een vorm van bicameralisme tussen de Raad van Ministers en het Europees Parlement. In wezen komt dit neer op een evolutie naar het Amerikaans systeem met een Senaat en een Huis van Afgevaardigden.

De heer Paul Van Grembergen wenst hierop van de heer Karel De Gucht te vernemen of hij dan de mening is toegedaan dat het klassieke Europese systeem van regeringen die het vertrouwen krijgen van hun parlementaire meerderheid niet het optimale model is voor het toekomstige Europa? Verdient het door hem geschetste dubbele systeem van Raad van Ministers en Europees Parlement, met daaraan gekoppeld een soort semi-ambtelijk beleids- en beslissingsniveau van Europese commissarissen inderdaad de voorkeur?

De heer Karel De Gucht beaamt dat dit hem – gezien de samenhang in het Europese institutione-

le gegeven – de aangewezen weg lijkt. Hij precieert dat er in het bicameralisme eigenlijk verschillende vormen onderscheiden kunnen worden. Een van de systemen bestaat erin dat telkens wanneer de ene kamer iets wijzigt de andere kamer moet herbeginnen. Dit soort van "navette-systeem" kan echter maar goed functioneren als er een regering is die het proces stuurt. Zoniet dan dreigt het wetgevend proces te ontaarden in een soort processie van Echternach. Dit was overigens het oude Belgische bicameraal systeem. Een ander bicameraal systeem daarentegen bestaat erin dat de twee takken van de wetgevende macht elke zaak een of twee (zoals voorzien in de Europese medebeslissingsprocedure) keer onderzoeken. Raken ze er onderling niet uit, dan wordt de zaak voorgelegd aan een gemengd comité (zoals dat in de VS ook bestaat tussen de Senaat en het Huis van Afgevaardigden), dat tot een tekst komt die niet meer kan veranderd worden, en dus uiteindelijk te nemen of te laten is. Voor deze tweede vorm van bicameralisme kunnen de Verenigde Staten van Amerika model staan. Senaat en Huis van Afgevaardigden komen daar volgens ongeveer dezelfde procedure (maar dan op alle beleidsterreinen) elk tot beslissingen, en moeten onderling overleg plegen tot ze er uit raken. In Europa vervullen de Raad van Ministers en het Europees Parlement nu ook al die functie via de medebeslissingsprocedure. Daar waar het in het Verdrag van Maastricht nog zo was dat ingeval van niet-goedkeuring door het Europees Parlement, de Raad van Ministers de zaak toch kon goedkeuren, waarna het EP slechts met een bijzondere meerderheid een veto kon stellen, is in de vorm van het Verdrag van Amsterdam deze derde fase in de procedure verdwenen. Het is dus een pure goedkeuringsprocedure geworden, aangezien de tekst hoe dan ook door de twee instellingen moet goedgekeurd worden. Een dergelijke werkwijze hangt vanzelfsprekend ook sterk samen met de natuur van het executief binnen het gehele systeem. Meer bepaald kan een dergelijk stelsel in wezen niet ingeval er een regering is die, zoals in de nationale staten van Europa, steunt op een afgeleijde meerderheid in het parlement. Een dergelijke regering zal hoe dan ook steeds het parlement percipiëren als een bedreiging en zal het daarom in hoge mate gaan controleren en domineren. De enige manier om zulks te vermijden, en dus om aan het parlement meer bevoegdheden te geven, is een stelsel waarbinnen het executief min of meer los staat van het parlementair gegeven. Dit is het geval met de Amerikaanse regering, die niet de regering is van de in het Congres vertegenwoordigde partijen, maar die de regering is van de president. President die overigens zelf ook nog veto's kan stellen ten aanzien van beslissingen van het Congres. Het-

zelfde geldt voor een stuk voor de Europese Commissie. Aangezien het immers de nationale lidstaten zijn die de commissieleden aanduiden betekent dit dat in de praktijk alle politieke richtingen, in wisselende verhoudingen, in de Commissie vertegenwoordigd zijn. Hetgeen dan weer met zich brengt dat de Commissie voor elk van haar voorstellen in het Europees Parlement op zoek moet gaan naar de geëigende meerderheid. Dit des te meer omdat in dat Europees Parlement het in se nooit eenvoudig kan zijn om een strikte meerderheid af te bakenen. Bij elk onderwerp spelen immers zowel de politieke onderverdelingen (die overigens op Europees vlak al niet zo duidelijk liggen als binnen de nationale staten), als de nationale onderverdelingen mee. De ene keer wordt er gestemd per Europese fractie, de andere keer stemmen nationale groepen over de fractiegrenzen heen. Dit gegeven waarbij inzake een en hetzelfde onderwerp politieke en regionale (voor Europa, nationale) verschilpunten bestaan, is overigens ook karakteristiek voor het Amerikaanse politieke bedrijf. Het is derhalve logisch om te verwachten dat de Raad van Ministers meer en meer zal evolueren naar een positie zoals de Amerikaanse Senaat die heeft, met het Europees Parlement als equivalent voor het Huis van Afgevaardigden.

In het licht van deze systeemsketches, laat de heer Paul Van Grembergen opmerken dat hij het senaatsgegeven problematisch acht te zijn. De Volksunie heeft immers steeds een regionale invulling van het Europese senaatsgegeven voorgestaan. In het hierboven uiteengezette systeem zou de als senaat fungerende Raad van Ministers echter nog altijd bestaan uit vertegenwoordigers van de nationale staten, waardoor de regio's uit de boot zouden vallen.

De heer Karel De Gucht repliceert hierop dat zulks geen contradictie hoeft te zijn. Op termijn is het immers zeer wel denkbaar dat die lidstaten die een sterk regionaal gegeven hebben hun stemmen-aantal in de Raad van Ministers – in zoverre het gaat om aangelegenheden die raken aan de bevoegdheden van de regio's in kwestie – verdelen over regiovertegenwoordigers.

Hoe dan ook verklaart de heer Karel De Gucht de overtuiging te zijn toegedaan dat er onder druk van de uitbreiding sowieso een hervorming van de Europese instellingen zal komen, en dat deze hervorming ook de goede richting zal uitgaan. Tot voor een paar jaren was dit niet zo zeker. Zo bepleitte Frankrijk enige tijd terug de oprichting van een soort bijkomend parlementair orgaan, dat zou zijn samengesteld uit delegaties van de natio-

nale parlementen. Dit en andere soortgelijke onzalige plannen lijken nu definitief begraven te zijn. Nu het gevaar van nationale recuperatie bezworen lijkt, is het volgens de heer Karel De Gucht echter ook hoog tijd dat een aantal overtuigde Europese federalisten nu eens voorgoed zouden afstappen van de dwanggedachte dat er absoluut een Europese regering moet komen naar nationaal model. Ook dit zou immers het hele Europese institutionele evenwicht onderuit halen, waardoor het systeem niet meer zou kunnen functioneren. Men mag hierbij overigens niet vergeten dat de Europese Commissie nu al, via een procedure die identiek is aan degene die ook België hanteert, het vertrouwen moet krijgen van het Europees Parlement. In een enkele stemming dienen immers zowel het programma als de samenstelling van de Europese Commissie te worden goedgekeurd. Het enige wat hierbij nog niet optimaal is, is de wat al te grote meerderheid die vereist is voor het aannemen van een motie van wantrouwen tegen de Commissie.

De heer Karim Van Overmeire stelt hierop de vraag waarom de heer De Gucht meent dat het door hem geschetste concept niet meer zou werken, mocht het Europees Parlement zijn samengesteld uit delegaties van de nationale parlementen?

De heer Karel De Gucht preciseert dat dit een piste was die vooral opgeld maakte in de aanloopfase naar het Verdrag van Maastricht. Een aantal landen, en zeker Frankrijk, pleitten toen voor een grotere invloed van de nationale parlementen op het Europees gebeuren. Zulks had gerealiseerd moeten worden door naast het Europees Parlement een senaat van de nationale staten te zetten, samengesteld uit vertegenwoordigers van de nationale parlementen. Voor de heer Karel De Gucht is het duidelijk dat dit een nefaste denkpiste was, aangezien een bijkomende instelling de reeds complexe besluitvorming ernstig zou hebben bemoeilijkt. Een kwestie van een andere aard is of het Europees Parlement rechtstreeks moet worden verkozen, dan wel of het moet zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de parlementen van de lidstaten. Dit is in essentie een politieke keuze. En daar waar de heer Karel De Gucht in deze opteert voor de rechtstreekse verkiezing van het EP, komt het hem voor dat een samenstelling uit nationale parlementaire delegaties – in de mate tenminste dat de evenwichten tussen Raad en Parlement ongewijzigd blijven – eveneens werkbaar zou kunnen zijn.

Een tweede positieve realisatie van het Verdrag van Amsterdam vormt voor de heer Karel De Gucht het thema van de ruimte van vrijheid, veilig-

heid en rechtvaardigheid. In Amsterdam lagen er op het politieke vlak in essentie drie grote onderwerpen op tafel, te weten: het buitenlands veiligheidsbeleid, de fiscaliteit, en de interne veiligheid (d.w.z. de genoemde ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid). Met betrekking tot de buitenlandse veiligheid is er geen echte vooruitgang geboekt, en is Amsterdam in essentie te beschouwen als een maat voor niets. Deze mislukking moet men durven onder ogen zien. En ook op het vlak van de fiscaliteit is men er niet uitgeraakt. Dit ondanks het feit dat de tijd nu toch echt rijp lijkt voor fiscale actie op Europees niveau. De monetaire unie staat immers letterlijk voor de deur, en eens deze er is, wordt de interne markt totaal onomkeerbaar, dient er automatisch een grotere integratie te komen van het economisch beleid, en zullen er ook nog grotere soevereiniteitsafdrachten moeten komen, onder andere naar de Europese Centrale Bank. De feiten zullen hier ipso facto tot meer integratie leiden en ook tot meer integratie dwingen, en de fiscaliteit kan hierbij niet achterwege blijven. Bij de heer Karel De Gucht leeft echter het aanvoelen dat men de fiscale materie verkeerd benadert. Men fixeert zich immers bijna totaal op de vraag of men ook in fiscale aangelegenheden – waaromtrent tot nog toe unanimité vereist is – niet tot meerderheidsbeslissingen moet kunnen komen. Onder die vorm kan het debat echter nog zeer lang duren, aangezien het opgeven van een stuk soevereiniteit m.b.t. fiscale aangelegenheden in bepaalde lidstaten bijzonder moeilijk ligt. Hij is dan ook de overtuiging toegedaan dat men enkel uit die patstelling zal kunnen geraken, niet door in het algemeen over te schakelen naar meerderheidsbeslissingen inzake fiscaliteit, maar veeleer door tot een akkoord te komen over een bepaald programma van fiscale harmonisatie in Europa, dat dan wél bij meerderheid kan worden geïmplementeerd. Het koppelen van het procedurele gegeven (de besluitvormingssysteem) aan de inhoud is overigens een systeem dat men in de geschiedenis van de Europese integratie al meermaals heeft gehanteerd. Zo ligt het hele Europese landbouwbeleid reeds vervat in het Verdrag van Rome, terwijl de interne markt op zijn beurt dan weer vastgelegd werd in de Europese Akte. Op de volgende IGC dient dus een duidelijk programma inzake fiscale harmonisatie te worden afgesproken, dat dan bij meerderheid kan worden uitgevoerd. Reeds in het huidige stadium zijn er immers goede redenen te bedenken om, bijvoorbeeld, tot een Europees systeem van roerende voorheffing te komen. Hetzelfde geldt trouwens voor een eventuele ecofiscaliteit die per definitie alleen zinvol kan zijn op Europees vlak. Dit alles raakt echter in die mate aan de kern van de soevereiniteit van de lidstaten

dat deze enkel bereid zullen zijn daarvan voor een stuk afstand te doen als ze bijzonder goed weten in het kader van welk programma dit gebeurt. Een bepaalde vorm van gemeenschappelijke fiscaliteit is hoe dan ook de economische en monetaire logica zelf binnen een eengemaakte markt die door een enkele munt gestuurd wordt.

In het Verdrag van Amsterdam werden daarentegen wel grote stappen vooruit gezet met betrekking tot wat genoemd wordt de "ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid". Hoewel de bepalingen hieromtrent in de verdragstekst bijzonder ingewikkeld geformuleerd zijn, mag men zich hierop toch niet blind staren. Men moet veeleer oog hebben voor het erin vervatte evolutief element. Zo kan men na vijf jaar, bij wege van unanimité, overstappen naar meerderheidsbesluiten m.b.t. de ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid. Het belang van deze bepaling kan niet genoeg onderstreept worden. Normalerweise stapt men immers pas over naar een nieuw type van besluitvorming via een IGC, die een zeer zware procedure is, en waarbinnen alles aan alles gebonden wordt. Hier kan men in de nabije toekomst (want in het licht van de Europese integratie is een termijn van vijf jaar uiteindelijk slechts een peulschil) via een unanieme beslissing overstappen naar meerderheidsstemmingen. Daarenboven betreft het hier een terrein waar men politiek op een punt is gekomen waar alle lidstaten ten volle beseffen dat een aantal zaken in wezen enkel nog gemeenschappelijk behartigd kunnen worden. Asiel- en immigratiebeleid kunnen, in een interne markt zonder binnengrenzen, immers niet meer op een rationele manier worden aangepakt door de lidstaten apart. Het feit dat er een, voorlopig onvolmaakte, procedure werd geschapen, én dat de politieke bereidheid er is, maakt het volgens de heer Karel De Gucht waarschijnlijk dat er op deze domeinen op vrij korte termijn vooruitgang kan worden geboekt.

Anderzijds wil de heer Karel De Gucht ook geenszins blind zijn voor de onvolkomenheden waarmee het Verdrag van Amsterdam behept is. De hier genoemde institutionele kwestie, het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid en de fiscaliteit zijn daar evenzovele voorbeelden van. Maar gezien het verdrag in wezen toch veeleer het karakter van een tussenstadium heeft, meent de heer Karel De Gucht dat men vooralsnog niet al te zwaar moet tillen aan deze tekortkomingen.

Afsluitend wenst de heer Karel De Gucht nog in te gaan op een aantal aangelegenheden in het Verdrag van Amsterdam die Vlaanderen qualitate qua

als regio interesseren. Ook hier zijn een aantal zaken immers niet geheel naar tevredenheid ingevuld.

Vooreerst moge het duidelijk zijn dat de regio's als regio's in wezen niet meer inspraak hebben gekregen. Dit is onmiskenbaar een minpunt, aangezien de regio's door hun vaak al ruime bevoegdheden (vooral dan in België) toch een rechtstreekse invalshoek behoren te hebben naar het Europese gebeuren toe. Die rechtstreekse invalshoek wordt nu niet geboden door het Comité van de Regio's. Waarbij de heer Karel De Gucht het eveneens onwaarschijnlijk acht dat dit Comité in de toekomst wel zo zou gaan fungeren. Al bij al heeft het Comité van de Regio's immers geen reële macht. Het blijft in essentie een adviserend orgaan, waarmee de andere instellingen – bijna naar eigen goeddunken – al dan niet rekening kunnen houden. De parallel met de toestand waarin het Europees Parlement verkeerde voor de Europese Akte ligt hier voor de hand.

Dit betekent echter geenszins dat het Comité van de Regio's een zinledige bedoening zou zijn. Vooreerst heeft het bestaan van het Comité van de Regio's tot gevolg dat een aantal niet-nationale politici, die reële macht hebben, zich bezig houden met Europa, en er zo op zijn minst niet van vervreemden. Naast deze brugfunctie naar Europa, is het ook een zinvol instrument om het regionaal gegeven in Europa te kanaliseren. Het Comité van de Regio's kan meer bepaald bijdragen tot het meer op elkaar afstemmen van de verschillende tendensen inzake regionalisering die momenteel in Europa bestaan. Met de regelmatige persoonlijke contacten die mogelijk worden in het kader van het Comité van de Regio's is het immers zeer wel denkbaar dat daaruit een zekere stroomlijning kan resulteren, waardoor aan het regionale gebeuren in Europa in de toekomst mee richting zal worden gegeven.

Dit mag echter niet uit het oog doen verliezen dat, zoals hoger gezegd, het Comité van de Regio's waarschijnlijk nooit een kanaal zal worden voor rechtstreekse politieke inspraak van de regio's op het Europese vlak. Nochtans is een dergelijke rechtstreekse inspraak van de regio's gewettigd en noodzakelijk in het licht van de grote soevereiniteitspakketten waarover ze beschikken. Voor de heer Karel De Gucht is het duidelijk dat deze kwestie slechts een satisfactoire oplossing kan krijgen als de lidstaten op een autonome manier hun delegaties mogen samenstellen in wat nu nog de Raad van Ministers is, maar gaandeweg zal evolueren naar een permanent orgaan (cf. hoger ; de

bedenkingen over het Europese bicameralisme). Enkel zo kan bijvoorbeeld de essentie van het Belgisch federalisme vertaald worden naar het Europees niveau. In de mate dat er tussen Vlaanderen en Wallonië verschillen in gevoeligheden bestaan, moet dit op Europees niveau tot uiting kunnen worden gebracht via een verschillend stemgedrag van de Vlaamse en Waalse vertegenwoordigers op Europees niveau. De heer Karel De Gucht vertrouwt er overigens op dat deze oplossing zal worden doorgezet zodra het politieke klimaat daar rijp voor wordt. Eventuele technische problemen zijn er om overwonnen te worden. De problematiek van de stemverhoudingen in de Raad, en de opdeling van de nationale stemmen, zijn voor hem dan ook de sleutel voor een verdergaande betrokkenheid van de regio's in Europa. Het in Amsterdam reeds aan de orde gebrachte (maar vooralsnog niet opgeloste) streven naar uitbreiding van de meerderheidsbeslissingen in de Raad van Ministers, gekoppeld aan een dubbele meerderheid, waarbij ook het bevolkingsaantal een rol speelt, zijn volgens de heer Karel De Gucht overigens al in zekere mate prefiguraties van dit alles. Het enige politieke probleem dat zich vooralsnog stelt is dat de regionalisering nog niet overal in Europa even gevorderd is, en niet overal even snel gaat.

De heer Herman Suykerbuyk laat hieromtrent opmerken dat het Vlaams Parlement de hier aangehaalde optie van rechtstreekse vertegenwoordiging in de Raad van Ministers in het verleden reeds in meerderheid onderschreven heeft.

Een andere tekortkoming in het Verdrag van Amsterdam, waar in de toekomst hard aan gewerkt zal moeten worden, is volgens de heer Karel De Gucht de nog altijd niet adequaat geregelde bescherming van de kleinere culturen in Europa. Zijns inziens moet Vlaanderen hieromtrent niet wachten tot de volgende IGC bijeen komt, maar valt er heel wat te zeggen voor het oprichten – na de volgende verkiezingen – van een werkgroep in het Vlaams Parlement die terzake pro-actief een aantal pistes moet onderzoeken en voorstellen moet formuleren. Alleen zo maakt men een kans om ernstig op de IGC-onderhandelingen te wegen. Het is hoe dan ook belangrijk dat er in de Europese moloch meer oog komt voor minderheden, voor culturen, voor de bescherming van talen, en dergelijke meer.

Concluderend herhaalt de heer Karel De Gucht dat de VLD het Verdrag van Amsterdam mee zal goedkeuren. Wel verklaart hij dat de VLD niet geheel gelukkig is dat de verdragsgoedkeuring louter via een parlementaire ratificatieprocedure ver-

loopt. Zijns inziens ware het beter om dergelijke kwesties aan de bevolking voor te leggen bij wege van referendum. Een breed politiek debat pro en contra biedt immers het voordeel dat de bevolking tegelijk geïnformeerd en gesensibiliseerd wordt rond Europa. In de huidige constitutionele stand van zaken is zulks echter vooralsnog onmogelijk.

II.4 Tussenkost van de heer Herman Suykerbuyk

De heer Herman Suykerbuyk laat opmerken dat hij in geen van de voorgaande tussenkomsten iemand heeft horen zeggen dat het hier om een echt goed verdrag zou gaan. Ook hij is overigens de mening toegedaan dat dit verdrag – gezien in het geheel van de Europese ontwikkelingen – niet echt slecht is, maar anderzijds ook maar een kleine stap vooruit is. Hij sluit zich dan ook aan bij de door de vorige sprekers, zowat unisono, ontwikkelde evaluatie.

Daar waar de heer Karel De Gucht voor een goed begrip van het Verdrag van Amsterdam teruggreep op het voorgaande verdrag, met name dat van Maastricht, meent de heer Herman Suykerbuyk dat voor een evaluatie van Amsterdam in wezen teruggedaan moet worden tot het Verdrag van Rome van 1957 tot oprichting van de EEG. In al zijn eenvoud en brutaliteit is dit verdrag immers zeer lange tijd een zeer efficiënt en duidelijk instrument geweest. Het was in essentie via dit verdrag dat de hele idee van de economische liberalisatie werd gerealiseerd, en dat geleidelijk aan een hele Europese filosofie werd opgebouwd. Naarmate dit systeem zijn volle wasdom bereikte, zette echter ook een onvermijdelijke rijpingstendens in, waardoor het geheel uiteindelijk een stuk onduidelijker en onoverzichtelijker werd. Commissievoorstellingen, beslissingen van ministerraden, evenals trouwens het aanzienlijke volume aan rechtspraak van het Europees Hof van Justitie vulden de basisverdragen aan tot er uiteindelijk een zeer uitgebreide Europese "code" tot stand kwam. In de visie van de heer Herman Suykerbuyk zijn alle verdragen die na 1957 tot stand kwamen dan ook evenzovele pogingen om opnieuw enige orde te brengen in de ondertussen erg ondoorzichtig geworden Europese besluitvorming. Dit geldt in hoge mate voor het Verdrag van Maastricht, maar gaat – weze het dan in veel mindere mate – ook op voor het Verdrag van Amsterdam.

Dit ware op zich misschien nog niet voldoende reden om voor het Verdrag van Amsterdam te stemmen, mochten er – zoals het geval is – ook

geen positieve inhoudelijke elementen in het verdrag in kwestie steken. En daar waar men indertijd van het Verdrag van Maastricht stelde dat het meer goed dan kwaad bracht (hetgeen voldoende reden bleek om het te stemmen), is de heer Herman Suykerbuyk de overtuiging toegedaan dat men van het Verdrag van Amsterdam – bij wijze van boutade – kan zeggen dat er tenminste geen kwaad is geschied. Hoewel iedereen het er dus over eens is dat de stap die hier wordt gezet te klein is, beweert ook niemand dat het een stap in de verkeerde richting zou zijn.

Het is hierbij overigens nog maar de vraag of – gegeven de omstandigheden – het gebrek aan inhoud van het voorliggende verdrag inderdaad een probleem is. De heer Herman Suykerbuyk verwijst ter verduidelijking van deze stelling naar een vroegere uitspraak van de heer Karel De Gucht, waar deze stelde dat het Verdrag van Amsterdam gevaarlijker kon worden naarmate het meer inhoud had. In het licht van de complexe politieke realiteit, en in het licht van de heersende verwarring over de politieke toekomst die men zich wenst voor Europa, is dit zonder meer een correcte interpretatie. Als dan toch de politieke wil en kracht ontbreekt om een welbepaalde eenduidige keuze te maken met betrekking tot Europa, dan is het zonder meer beter om geen onvoorzienbare risico's aan te gaan door een verdrag als hetgene dat voorligt op een weifelende manier te gaan invullen.

Dit ontbreken van negatieve elementen zou op zich misschien onvoldoende reden zijn om het verdrag goed te keuren, mochten er ook niet een aantal positieve aspecten besloten liggen in het Verdrag van Amsterdam. Zo heeft de Vlaamse regering toch met succes een inbreng gedaan op een aantal niet onbelangrijke punten. Hierbij verwijst de heer Herman Suykerbuyk bij wijze van voorbeeld naar de nieuwe verdragsbepalingen inzake milieu, die van die aard zijn dat ze op het niveau van de doelstellingen zijn komen te liggen. Daar waar men in 1957 nog een puur economisch uitgangspunt hanteerde, is nu ook het ecologische een vertrekpunt geworden voor het handelen van de Gemeenschap.

De heer Herman Suykerbuyk verheelt hierbij overigens niet dat het hem nog welgevalliger ware geweest mocht men datgene wat nu inzake milieu werd gerealiseerd, ook op het vlak van cultuur uit de brand hebben kunnen slepen. Ook cultuur verdient het immers om als doelstelling te fungeren binnen het verdrag. Dit is echter een van de zaken die (vooralsnog) niet gerealiseerd konden worden.

De minister-president laat hieromtrent opmerken dat één van de redenen waarom inzake cultuur niet hetzelfde resultaat kon worden behaald als inzake natuur, de zeer verschillende aard is van die twee elementen. Het is met name gemakkelijker om concrete afspraken te maken over zaken die op de een of andere manier kwantificeerbaar zijn, dan wel over een zeer onstoffelijke zaak zoals cultuur. Alles wat kwantificeerbaar is, is immers ook verifieerbaar, en dan met name ook inzake de resultaten. Een milieudoelstelling kan, zelfs op macroniveau, in objectieve cijfers gevat worden, die finaal ook kunnen worden getoetst. Of een cultuurdoelstelling al dan niet wordt gerealiseerd, is daarentegen zeer moeilijk te verifiëren. In concreto is het op Vlaams niveau bijvoorbeeld onmogelijk om de beheersovereenkomst met de VRT te vergelijken met een milieubeheersovereenkomst. Dat deze doelstellingen van een zeer verschillende natuur zijn, doet in de ogen van de minister-president overigens niets af van de legitimiteit van het nastreven van cultuurdoelstellingen. Hij verzekert de heer Herman Suykerbuyk dan ook van zijn niet-aflaten-de inzet voor het culturele gegeven op het Europees niveau.

De heer Karel De Gucht onderschrijft de stelling dat het culturele gegeven inderdaad moeilijker te kwantificeren is, maar laat opmerken dat zijns inziens een oplossing hiervoor kan gevonden worden door inzake cultuur hetzelfde mechanisme te gaan hanteren als datgene dat men nu heeft ingeschreven op milieugebied, waarbij het bepaalde lidstaten toegelaten wordt maatregelen te treffen die verder gaan dan hetgeen op Europees vlak werd afgesproken. Ook inzake cultuur moet een lidstaat, of in casu een regio, bepaalde maatregelen kunnen treffen, die dan uiteindelijk met betrekking tot hun verenigbaarheid met de interne markt de toets van de Europese Commissie, en zonodig finaal de toets voor het Europees Hof van Justitie moeten doorstaan. Hij herhaalt dan ook zijn oproep om onmiddellijk na de verkiezingen van 1999 in het Vlaams Parlement een werkgroep op te zetten die daar rond het nodige studie- en denkwerk kan verrichten. Dit met het oog op de volgende IGC.

De minister-president repliceert hierop dat, hoewel de voorgestelde piste op het eerste zicht logisch kan lijken, het probleem van de kwantificeerbaarheid zich opnieuw ten volle zal stellen in het stadium van de toetsing. Hoe kunnen de Europese Commissie, of in laatste instantie het Europees Hof van Justitie iets toetsen wat in wezen in het geheel niet meetbaar is. Gezien dit gebrek aan kwantificeerbaarheid dreigt de toetsing van culturele elementen door het Hof van Justitie al snel te onttaar-

den in een "gouvernement des juges" op het vlak van cultuur. Een uitkomst die de minister-president hoogst onwenselijk acht. De discussie die tot voor kort op Europees niveau gevoerd werd inzake de openbare omroepen (cultuurdragers of economische actoren) is hiervoor exemplarisch.

De heer Karel De Gucht wil geenszins ontkennen dat er problemen verbonden kunnen zijn aan het door hem geschetste systeem. De recente evoluties in de rechtspraak van het Hof van Justitie met betrekking tot cultuur zijn trouwens niet bepaald positief te noemen. Het Hof lijkt er momenteel immers van uit te gaan dat cultuur dient benaderd te worden als elk ander goed, en derhalve onderworpen moet zijn aan het stelsel van de vier vrijheden. Maar zijns inziens doet het ontbreken van een alleenzalmakende toverformule niets af van de blijvende nood om het culturele gegeven op Europees niveau in de een of andere formule te vatten. Waarbij hij nog meegeeft dat deze kwestie nog acuter zal worden zodra de eerste Oost-Europese lidstaten toetreden tot de Unie.

De heer Herman Suykerbuyk van zijn kant, brengt in het midden dat ook de kwaliteit van het bestaan een Europese doelstelling is, terwijl toch niemand zal betwisten dat ook dit gegeven bijzonder moeilijk kwantificeerbaar is. De moeilijke kwantificeerbaarheid van het cultuurgegeven kan derhalve geen reden zijn om af te zien van cultuurdoelstellingen in toekomstige Europese verdragen.

Hij zet hierop zijn betoog verder, en stelt dat een ander positief punt van het verdrag de hier reeds ter sprake gekomen werkgelegenheidsparagraaf is. Waarbij hij zich echter wel de vraag stelt hoe de betrokkenheid van de deelstaten hierin in concreto zal gerealiseerd worden. Ook de deelstaten zijn terzake immers mee bevoegd. Biedt de door Oostenrijk, Duitsland en België afgelegde verklaring betreffende de subsidiariteit, waarin zij stellen dat het subsidiariteitsbeginsel niet enkel de lidstaten maar ook hun deelgebieden (voor zover deze over eigen wetgevende bevoegdheden beschikken die hen krachtens het nationale grondwettelijke recht zijn toegekend) betreft, hier uitkomst?

Een ander positief punt is de specifieke regeling die werd voorzien voor het taalgebruik. Dat een burger de instellingen van de Unie in zijn eigen taal kan aanspreken en ook in die taal antwoord moet krijgen, klinkt immers al een heel stuk beter dan louter te stellen dat het Nederlands een van de werktalen van de Unie is. Overigens blijft de heer Herman Suykerbuyk overtuigd van de noodzaak om het taalgebruik in de Europese instellingen

nauwlettend op te volgen. De tendens om de "kleine" talen te verdringen is er immers latent steeds aanwezig. Mocht zulks geschieden dan zou dit rampzalige consequenties hebben voor de democratische legitimiteit van de Europese constructie. In de eigen taal bestuurd te worden is immers een fundamenteel burgerrecht.

Verwijzend naar het protocol betreffende de openbare omroepen, juicht de heer Herman Suykerbuyk toe dat men deze openbare omroepen erkent als cultureel gegeven en het daarom toegelaten acht dat ze – zonder in conflict te komen met de algemene concurrentieregels van de Gemeenschap – voor het uitoefenen van hun publieke opdracht worden ondersteund met overheidsmiddelen.

Zonder te willen terugkomen op de in zijn inleiding genoemde manco's, wenst de heer Herman Suykerbuyk wel nog eens uitdrukkelijk te stellen dat het ontbreken van een reële versterking van de regionale dimensie binnen Europa, zijns inziens, een van de minpunten is waaraan in een volgend verdrag absoluut moet verholpen worden.

Daarnaast laat hij ook opmerken dat het voorliggende verdrag, noch naar zijn inhoud, noch naar zijn vorm, geschikt is om als document op ruime schaal onder de bevolking verspreid te worden. Ook dit kan als een – mogelijks onvermijdelijke – vorm van democratisch tekort worden beschouwd. Zoals het nu voorligt kan het, zelfs in zijn geconsolideerde versie, op zich in elk geval niet het voorwerp uitmaken van een breed publiek debat. Het lijkt hem dan ook aangewezen dat men de bevolking, los van de eigenlijke tekst, op de een of andere manier degelijk zou informeren over de verdragsinhoud. Zoniet dreigen de Europeanen meer en meer te gaan vervreemden van Europa.

De heer Karel De Gucht herhaalt hierop zijn stelling dat – mocht zulks constitutioneel mogelijk zijn – een degelijk voorbereid referendum, waarbij aan de burger accurate informatie wordt verschaft, het dubbele voordeel zou hebben dat de burger geïnformeerd wordt over Europa, én zich tegelijk ook veel meer betrokken voelt bij Europa. Hij gaat er echter ten volle mee akkoord dat het totaal verkeerd zou zijn om in de aanloop naar een dergelijk referendum de eigenlijke – voor de leek zo goed als onleesbare – verdragstekst massaal te gaan verspreiden onder de bevolking. Dat een dergelijke communicatiestrategie onzinnig is, werd afdoende bewezen in Frankrijk. Naar aanleiding van een referendum over het Verdrag van Maastricht heeft men de bewuste techniek daar toen toegepast, hetgeen er mee voor verantwoordelijk was dat de

toenmalige president François Mitterrand, die verwachtte geplebisciteerd te worden voor zijn Europees beleid, slechts met de hakken over de sloot het "ja" van zijn bevolking verkreeg.

De heer Herman Suykerbuyk herneemt hierop zijn gedachtegang, met de bedenking dat, hoewel een algemene evaluatie van het Verdrag van Amsterdam, zoals gezegd, tot niets anders kan leiden dan de conclusie dat het al bij al maar een mager beestje is, hij desalniettemin de mening is toegedaan dat in fine toch niet alles over dezelfde kam mag geschoren worden.

Zo komt hem bijvoorbeeld als goed, en zelfs noodzakelijk, voor om niet te gaan uitbreiden, zolang op bepaalde domeinen een aantal fundamentele opties met betrekking tot federalisme dan wel intergouvernementaliteit niet eenduidig werden gelicht. Waarbij hij overigens ook de overtuiging is toegedaan dat men zelfs niet zou kunnen uitbreiden in de huidige institutionele stand van zaken. De denkpiste waarbij volgens sommigen de verdieping de verruiming zal volgen komt hem vrij riskant over. Voor hem staat het als een paal boven water dat een voorafgaandelijke aanpassing van het institutioneel stelsel noodzakelijk is om zelfs maar te kunnen uitbreiden.

De heer Karel De Gucht herhaalt hierop dat hij veeleer de mening is toegedaan dat verruiming en verdieping hand in hand zullen gaan. De onvermijdelijkheid van de verruiming zal zijns inziens de noodzakelijke druk opleveren om ook op institutioneel vlak tot een doorbraak te komen.

De heer Herman Suykerbuyk van zijn kant, vervolgt dat de vooralsnog niet-gerealiseerde institutionele hervormingen, ook een positieve kant hebben. Met name bevordert het Verdrag van Amsterdam het regionale gegeven in Europa niet, maar anderzijds bemoeilijkt het dit gegeven ook niet. Alle opties blijven dus open. Voor Vlaanderen is dit uiterst belangrijk. In de mate immers dat Vlaanderen meer zelfstandigheid wil verwerven, moet het bereid zijn om zich ten volle in te schakelen in Europa.

Op het gebied van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid kan de heer Herman Suykerbuyk niet anders dan constateren dat er wel heel erg weinig is gebeurd. Behoudens een aantal min of meer vrijblijvende verklaringen, werden geen wezenlijke dingen gerealiseerd. Dat ook hier pas op de plaats wordt gemaakt is opnieuw te wijten aan het niet kunnen doorhakken van een aantal fundamentele knopen. Zijdelings laat de heer

Herman Suykerbuyk overigens nog opmerken dat hij de op Europees niveau vaak nogal genereus gehanteerde techniek van het voegen van allerhande verklaringen bij een verdrag, nogal dubieus acht te zijn. Het blijft hoe dan ook allemaal te vrijblijvend, en het maakt het moeilijker om een duidelijk zicht op het geheel te krijgen.

Zeer positief is volgens de heer Herman Suykerbuyk dat men inzake asiel- en immigratiebeleid binnen vijf jaar kan overstappen naar een communautaire aanpak. Hoewel dit zich dus niet automatisch zal voordoen, acht hij het feit dat zulks toch al in potentie mogelijk is, een niet-geringe realisatie te zijn.

Verder verklaart hij het ook oneens te zijn met diegenen die het Verdrag van Amsterdam afwijzen op grond van de overweging dat men eigenlijk alles opnieuw vanaf nul zou moeten hernemen met de regio's als uitgangspunt. Hoewel zijn geloof in de regionalisering van Europa ongeschonden is, acht hij het geenszins opportuun om tabula rasa te maken met al hetgeen uiteindelijk toch al gerealiseerd is. Tevens wijst hij erop dat de regionalisten in Europa zich moeten wachten om te verzanden in semantische discussies over staatsdragende regio's, "états-régions" e.d.m. Dit soort discussies is immers niet echt relevant, laat staan productief. Hij pleit er dan ook voor om, gegeven de situatie zoals die nu is, de regio's gradueel meer en meer te promoten als institutionele ankerpunten.

Ten aanzien van de door de heer Karel De Gucht beschreven evolutie naar een soort bicameralisme op zijn Amerikaans, met de Raad en het Europees Parlement als de twee takken van de Europese wetgevende macht, meent de heer Herman Suykerbuyk dat – gegeven het toenemende gewicht van het regionale feit – de lidstaten zich in de Raad op termijn niet zullen kunnen handhaven in hun huidige vorm. De evolutie naar de verdere regionalisering van Europa is overigens onmiskenbaar reeds bezig. Zelfs in Nederland, dat toch niet echt kan verdacht worden van regionalistische sympathieën, gaan gezaghebbende bronnen er vanuit dat het Nederlands economisch succes niet gebaseerd is op nationale autonomie, als wel op het besef dat deze autonomie verdwenen is. Overal in Europa doen zich dus reële verschuivingen voor in de economische en sociale sfeer. Het is dan ook maar een kwestie van tijd vooraleer ook de politieke macht gaat schuiven. Waarbij het waarschijnlijk lijkt dat die verschuivingen zullen gebeuren in de richting van zagezegd nieuwe regionale entiteiten, die echter vaak teruggaan op veel oudere historische gehelen die hun waarde reeds afdoende bewezen

hebben. De heer Herman Suykerbuyk duidt deze entiteiten als "reële regio's", die een voldoende sociaal-economisch draagvlak hebben, cultureel homogeen zijn, en beschikken over eigen wetgevende bevoegdheden.

De heer Karel De Gucht treedt de heer Herman Suykerbuyk bij waar deze stelt dat het in het licht van de regionalisering hoe dan ook zinloos is om opnieuw van nul te willen beginnen. Men moet integendeel vertrekken vanuit de bestaande gegevens, en pogen om in de toekomst een directe band tussen Europa en de regio's tot stand te brengen. Hij herhaalt tevens dat zijns inziens het open trekken van de samenstelling van de Raad van Ministers daartoe een geschikt instrument kan zijn. Als de regionalisering in een lidstaat een bepaald niveau heeft bereikt moet het immers mogelijk zijn dat een regio rechtstreeks vertegenwoordigd wordt in de Raad van Ministers. Dit systeem heeft het daarenboven potentieel in zich dat het zeer verschillende vormen en fasen van regionalisering kan incorporeren. In het licht van de onafwendbare voortgang van de regionalisering van Europa, biedt dit stelsel ongetwijfeld de beste toekomstperspectieven.

De heer Herman Suykerbuyk verklaart hieromtrent de mening te zijn toegedaan dat dit hele proces waarschijnlijk een stuk minder vanzelfsprekend zal zijn dan de heer Karel De Gucht wil doen uitschijnen. Want hoewel een dergelijke piste in de Belgische context voor de hand lijkt te liggen, is zulks verre van het geval in de andere landen die – onder de een of andere vorm – een regionaliseringsproces doormaken. Daar zijn de nationale overheden immers veel terughoudender ten aanzien van hun regio's.

De minister-president beaamt dat het feit dat iedereen deze kwestie vanuit de eigen invalshoek bekijkt, de zaken er bepaald niet eenvoudiger op maakt. Niet overal bestaat dan ook hetzelfde draagvlak voor de idee van de regionalisering van Europa. In een poging om in deze discussie toch enige orde te brengen wordt er binnen de Vereniging van de Regio's van Europa dan ook gewerkt aan een sluitende definitie van het regio-concept. Drie elementen lijken daarin doorslaggevend te zijn. Vooreerst moet er een eigen democratische opbouw van onderuit zijn, die bijvoorbeeld kan bestaan uit de rechtstreekse verkiezing van een eigen parlement en het hebben van een eigen regering. Tweedens moet er ook een voldoende groot sociaal-economisch draagvlak bestaan. En tenslotte is het ook nuttig dat er een gemeenschappelijke culturele identiteit, in de open betekenis van het

woord, is. Gemeten aan deze definitie moet men constateren dat de regionalisering op verschillende plaatsen in Europa zeer uiteenlopend wordt ingevuld, en zeer ongelijkmatig is qua ontwikkelingsstadium. Zo is bijvoorbeeld de decentralisatie in Frankrijk sterk economisch-territoriaal gericht. Het moge duidelijk zijn dat dit maar weinig uitstaans heeft met het subsidiariteitsgegeven en het gegeven van de democratische legitimiteit. Tekenend hiervoor is dat het kleinste Zwitserse kanton eigenstandig meer kan beslissen dan de grootste Franse regio die voor bijna alles nog langs Parijs moet passeren. Wat zich in Nederland afspeelt is dan weer een specifieke vorm van de klassieke deconcentratie van overheidsdiensten.

De heer Herman Suykerbuyk brengt als bijkomend probleem te berde dat de hogergenoemde hervorming van de Raad van Ministers zal moeten gebeuren door de nationale lidstaten, die daar ongetwijfeld niet echt happig op zullen zijn. Onder andere op Belgisch niveau detecteert hij maar weinig ontvankelijkheid voor die idee. Het komt hem dan ook onwaarschijnlijk voor dat er een voldoende aantal lidstaten bereid zullen worden gevonden om terzake een initiatief te nemen, laat staan om het met vuur te bepleiten bij de andere lidstaten.

Afsluitend concludeert de heer Herman Suykerbuyk dat hoewel het Verdrag van Amsterdam niet van aard is om veel enthousiasme te wekken, het toch ook geen slecht verdrag is. Het heeft immers minstens de verdienste dat het naar de toekomst toe niets onmogelijk maakt. Gezien alle riskante denkpistes die circuleerden op de IGC en op de Top van Amsterdam is dit op zich al positief te evalueren.

II.5 Tussenkomst van de heer Karim Van Overmeire

Net zoals de voorgaande sprekers is de heer Karim Van Overmeire ervan overtuigd dat het nu voorliggende verdrag in wezen slechts een stap is in een evolutie die al lang geleden is ingezet. In dit licht gezien is het Verdrag van Amsterdam overigens niet meer dan een loutere tussenfase, die slechts een relatief belang heeft. Daar waar de grote lijnen al in het verleden werden vastgelegd, is de afwerking immers sowieso een zaak voor de toekomst.

Net als de andere fracties, kijkt ook het Vlaams Blok met gemengde gevoelens aan tegen het Verdrag van Amsterdam, weze het dan wel op andere gronden. De accenten die het Vlaams Blok wil leg-

gen verschillen immers grondig van die van de andere fracties.

De Europese constructie heeft het Vlaams Blok altijd al voor een dilemma geplaatst. Als nationalistische partij is het Vlaams Blok hoe dan ook steeds erg terughoudend tegenover elke afstand van nationale soevereiniteit. Dit a fortiori als die afstand gebeurt naar een niveau dat niet noodzakelijk efficiënter, en zeker niet democratischer georganiseerd is. Het algemene aanvoelen is dan ook dat er liefst zo weinig mogelijk van de nationale soevereiniteit wordt afgedragen naar dit Europa.

De heer Karim Van Overmeire verduidelijkt dat het Vlaams Blok in geen geval opteert voor een communautair of een federaal Europa met concepten als Europees burgerschap, Europees stemrecht, e.d.m. Waarbij het Vlaams Blok er tegelijk echter niet blind voor is dat de beslissing om tot een dergelijk Europa te komen in feite al in het verleden gevallen is. Zoals hoger reeds gezegd is het hele Amsterdam-gebeuren niet meer dan de verfijning en de verderzetting van datgene wat er vroeger reeds – en dan vooral in Maastricht – werd beslist.

Deze afwijzende houding tegenover de Europese constructie zoals die nu geconcipieerd is, heeft echter ook een pendant. Bij het Vlaams Blok leeft immers wel degelijk ook het besef dat men als Europeanen een aantal zaken gemeenschappelijk moet doen, wil men tenminste met enige kans op succes het hoofd bieden aan bepaalde problemen, en wil men op sommige terreinen nog kunnen meespreken en meespelen in het wereldgebeuren. Precies op hiervoor relevante punten is het Verdrag van Amsterdam echter een maat voor niets geworden. Het Vlaams Blok acht het bijzonder jammer dat er in Amsterdam niet meer vooruitgang is geboekt op punten zoals daar zijn : het gemeenschappelijk buitenlands beleid, een gemeenschappelijk Europees militair concept en een gemeenschappelijk asielbeleid. Deze zaken vindt men niet, ofwel onvoldoende, terug in het verdrag.

Voor de heer Karim Van Overmeire is het minstens navrant te moeten vaststellen dat Europa aan het einde van de jaren negentig nauwelijks verder staat dan aan het begin van dit decennium. Dat Europa nog altijd niet meer slagkracht heeft gekregen wordt ampel geïllustreerd door de Joegoslavische crisis. Ten tijde van de Sloveense onafhankelijkheidscrisis, in 1990-91, stond het helemaal aan de zijlijn, terwijl het nu, anno 1998, nog altijd hulpeloos staat aan te kijken tegen de crisis in Kosovo. Het grenst aan het ongelooflijke dat Europa, let-

terlijk in zijn eigen achtertuin, nog steeds het initiatief moet overlaten aan de Verenigde Staten.

Wat dan het onloochenbare democratisch deficiet van de Europese Unie betreft, stelt de heer Karim Van Overmeire zich de vraag in hoeverre democratie überhaupt wel mogelijk is op multinationaal niveau. Dit vraagpunt wordt immers al helemaal problematisch als men ervan uitgaat dat democratie toch nog iets meer moet zijn dan het controleren van een regering door een verkozen parlement. Voor de heer Karim Van Overmeire veronderstelt democratie ook betrokkenheid van en interactie met de bevolking, evenals een pers die op constante basis verslag uitbrengt over de politieke gebeurtenissen. In een concept en een structuur die uit meerdere nationaliteiten bestaat wordt het democratisch gegeven derhalve hoe dan ook problematisch. De invalshoek van het Vlaams Blok is dan ook dat Europa geen "natie" is, en dat per definitie ook niet kan worden. In de visie van het Vlaams Blok is Europa een samenwerkingsverband van naties, en moet het dat ook blijven.

Inzake het Comité van de Regio's onderschrijft de heer Karim Van Overmeire de vaststelling van de heer Karel De Gucht waar deze constateert dat Europa momenteel zeer verschillende soorten van regionalisering kent. Het regio-concept is in Frankrijk inderdaad iets heel anders dan in Spanje of Duitsland. Nog in die zin ziet ook de heer Karim Van Overmeire een zekere functie weggelegd voor het Comité van de Regio's als "kanalisator" van die verschillende soorten van regionalisering. Hij meent echter dat men ook verder moet durven denken en gaan. Datgene wat men nu tracht samen te brengen onder de noemer "regionalisering" omvat immers enerzijds een stuk echte regionalisering (t.t.z. iets in de zin van wat nu in Frankrijk gebeurt), maar omvat anderzijds ook het aloude proces van vorming en ontbinding van staten. Het is dit proces, dat in Europa al eeuwen aan de gang is, dat zich zeer sterk gemanifesteerd heeft in de loop van de negentiende eeuw, dat opnieuw een hoogtepunt heeft gekend na de Eerste Wereldoorlog, om opnieuw te pieken in de periode na de val van het IJzeren Gordijn. Gezien het hier dus blijkbaar een constante in de Europese geschiedenis betreft, komt het de heer Karim Van Overmeire vrij illusoir voor dat men dit proces van het uiteenvallen van staten en het ontstaan van nieuwe staten voor eens en voor altijd zou stopzetten binnen de Europese Unie. Hij pleit er dan ook voor dat de EU, in plaats van dit proces tegen te werken, dit gegeven veeleer zou gaan begeleiden. Ook elders heeft men immers kunnen waarnemen dat het niet volledig onmogelijk is dat binnen een bestaande

federatie het aantal gefedereerde entiteiten toeneemt door het opdelen van een bestaande entiteit. Voorbeelden hiervan zijn : het ontstaan van West-Virginia in de Verenigde Staten, Moldavië in de voormalige Sovjet-Unie, en het kanton Jura binnen de Zwitserse federatie. Voor de heer Karim Van Overmeire is het dan ook duidelijk dat het delicate Europese nationaliteitenprobleem maar op een verstandige manier kan opgelost worden door te voorzien in een procedure ter begeleiding van wat we nu regio's noemen – die eigenlijk staten in wording zijn (denk aan Schotland, Catalonië en Vlaanderen) – in hun evolutie van regio naar volwaardig lidstaat van de Europese Unie. Op die manier bekeken is het Comité van de Regio's zeker niet het beste forum om Vlaanderen in Europa aanwezig te laten zijn. Meer heil is te verwachten van de denkpiste van een gevarieerde samenstelling van de delegaties in de Raad van Ministers, als eerste stap naar een volwaardig lidmaatschap van Vlaanderen als onafhankelijke lidstaat van de ondertussen toch onafwendbare Europese federatie in wording. In deze bijzonder belangrijke ontwikkeling kunnen Schotland, Catalonië en Vlaanderen voorbeelden zijn van de problemen die zich bij dit alles kunnen voordoen, en – wat belangrijker is – van de manier waarop deze problemen kunnen opgelost worden. Voor de heer Karim Van Overmeire is het duidelijk dat Europa hoe dan ook ooit – en misschien zelfs weldra – een antwoord zal moeten formuleren op de vraag of het mogelijk is dat lidstaten zich ontbinden in kleinere entiteiten, die dan op hun beurt volwaardige lidstaten worden van de EU.

Afrondend beklemtoont de heer Karim Van Overmeire dat ook het bewaken van het taalregime, evenals de bescherming van de kleinere culturen in de EU, zaken zijn die voor het Vlaams Blok van primordiaal belang zijn. Ook hierin moet Vlaanderen een actieve rol spelen.

II.6 Tussenkost van de heer Jef Sleetckx

De heer Jef Sleetckx wenst in zijn tussenkost vooral in te gaan op het sociaal element, dat zijns inziens nog al te weinig aan bod is gekomen in de huidige besprekingen. In meer algemene zin verklaart hij de mening te zijn toegedaan dat er toch een aantal redenen zijn om zich kritisch op te stellen ten aanzien van het Verdrag van Amsterdam. Daar waar het Europees integratieproces altijd al gekenmerkt is geweest door een afwisseling van ups en downs, behoort "Amsterdam" immers ongetwijfeld tot de dalmomenten. Na de Top van

Amsterdam is Europa namelijk in het geheel niet beter voorbereid op de nakende uitbreiding. Gezien de mate waarin de standpunten van de deelnemers uiteen liepen hoeft dit anderzijds echter ook niet te verbazen. De uitbreiding van de Unie is op zich nochtans een belangrijk objectief ; het biedt de kandidaat-leden immers een nieuwe toekomst en het waarborgt tegelijk de stabiliteit en de vrede op het Europees continent. En daar waar indertijd mevrouw Thatcher's eis voor een "juste retour" inzake de Britse financiële inbreng in Europa terecht nog heel wat verontwaardiging teweeg bracht, bleef bij de huidige discussie tussen netto-betalers en netto-ontvangers die verontwaardiging geheel en al uit. Dit debat raakt nochtans ten gronde aan de solidariteitsidee die de Europese constructie verondersteldelijk nog steeds schraagt. In het verlengde hiervan mag men ook niet uit het oog verliezen dat het succes van de Eurozone mee zal afhangen van de mate waarin er in die zone een sterke sociale cohesie bestaat. Niemand zal ontkennen dat er op dat vlak nog heel wat gerealiseerd dient te worden.

Inzake de slagkracht van de Unie doet zich de paradox voor dat daar waar vrijwel alle lidstaten de uitbreiding wel zien zitten, vooralsnog slechts weinigen daaruit ook de consequentie wensen te trekken dat begeleidende maatregelen op het institutioneel vlak noodzakelijk zullen zijn om die uitgebreide Unie ook werkbaar te houden. Het moge in deze duidelijk zijn dat zowel de unanimiteitsregel als het vetorecht ondertussen echte anachronismen zijn geworden. Binnen de Unie moet zonder meer het principe gelden van de democratische besluitvorming bij wege van meerderheidsstemmingen onder de lidstaten. De heer Jef Sleetckx acht het ook bijzonder triest te moeten vaststellen dat vandaag bijna uitsluitend aan Europese politiek wordt gedaan in functie van nationale agenda's. Dit is een nefaste ontwikkeling ; het primaat van het nationaal belang dreigt op termijn immers de Unie uiteen te drijven.

Deze negatieve evoluties betekenen echter geenszins dat er ook niet enkele lichtpunten te ontwaren zijn. Zo zal de introductie van de Euro ongetwijfeld opnieuw het Europees integratieproces versterken en versnellen. Daarnaast wordt door het nieuwe verdrag de eerste pijler van de Unie potentieel ook erg versterkt. De goede intenties die erin werden ingeschreven kunnen en moeten nu ook in de praktijk worden gebracht. In de ogen van de heer Jef Sleetckx hangen deze twee elementen overigens sterk samen, waardoor ze elkaar ook wederzijds kunnen versterken. Via de Euro kan zo definitief een politiek Europa worden gerealiseerd.

Eveneens ingevolge de introductie van de Euro, zal het evident worden om ook op andere terreinen die met de munt samenhangen, meer en beter samen te werken. Door de prijs- en loontransparantie zullen fiscale, sociale en loonafspraken op Europees niveau niet langer kunnen uitblijven. De monetaire integratie kan immers hoe dan ook niet los worden gezien van de rest van het sociaal-economisch gebeuren.

In het licht van deze te verwachten evolutie acht de heer Jef Sleenckx het de plicht te zijn van de Belgische politici en sociale partners om het eigen sociaal model te bepleiten in Europa. Het staat voor hem immers als een paal boven water dat de EU qua sociaal model zeker niet mag verworden tot een soort tweede Verenigde Staten, waar het cowboy-kapitalisme heer en meester is. De EU moet integendeel een sterk sociaal gecorrigeerde markteconomie nastreven, waardoor ze meteen ook model kan staan voor de rest van de wereld. Met de Euro wordt Europa immers opnieuw een van de grote spelers op mondiaal economisch vlak, en kan het opnieuw mee richting geven aan de globale sociale ontwikkeling. Het moet Europa's ambitie zijn om in het mondiale economische spel de menselijke factor opnieuw voorop te stellen. Het winstbejag mag niet langer alleenzalmakend zijn. Het economisch gebeuren moet veeleer worden omgebogen tot een middel dat welvaarts- en welzijnsverhogend werkt. Mede hierdoor kan de Europese Unie een voortrekkersrol toebedeeld krijgen in het maatschappelijk-conceptueel denken en handelen van de 21e eeuw.

Nog op het vlak van het sociale verdient de aanpak van de werkloosheid in Europa de grootst mogelijke aandacht. De huidige hoge Europese werkloosheid zou beweerdelijk te wijten zijn aan een gebrek aan competitiviteit. Waarbij de heer Jef Sleenckx zich de vraag stelt wat er precies begrepen dient te worden onder "competitiviteit", en hoe deze kan worden gemeten. Economisten determineren dit gegeven traditioneel in functie van de handelsbalans en van de lopende rekeningen. Aangezien Europa het in het licht van die beide gegevens helemaal zo slecht nog niet doet, valt het competitiviteitsgegeven in wezen grotendeels weg als verklarende factor voor de Europese werkloosheid. Dit brengt de heer Jef Sleenckx tot de conclusie dat de Europese werkloosheid te wijten is aan twee andere factoren. Vooreerst is daar vooralsnog de onmiskenbare ineptheid om op Europees niveau macro-economische schokken op te vangen. En daarnaast heeft Europa tot nog toe gewoon ook te weinig aandacht gehad voor de transformatie van zijn arbeidsmarkt. De Euro en de Euro 11-raad aan

de ene kant, en het nieuwe werkgelegenheids-hoofdstuk in het Verdrag van Amsterdam aan de andere kant, kunnen aan deze twee grote lacunes helpen remediëren.

Daarnaast is het voor de heer Jef Sleenckx ook duidelijk dat de toekomstige Europese werkgelegenheidsimpulsen ook een sociale inbedding zullen moeten krijgen. Europa mag niet de weg inslaan van de ongebreidelde flexibiliteit, die een al te zware hypotheek legt op de levenskwaliteit van de betrokkenen. Sociale omkadering, én minimumlonen, kunnen dit noodzakelijke evenwicht tot stand helpen brengen.

Mede in het licht van het bevorderen van een meer sociaal Europa is het imperatief dat er zo spoedig mogelijk een einde zou komen aan het verlammen- en ondemocratische vetorecht in de EU. Dit mechanisme is er onrechtstreeks voor verantwoordelijk dat vele mensen vandaag de EU de rug toekeren. Overigens mag hierbij, zoals hoger reeds gezegd, niet uit het oog worden verloren dat niet alleen de Europese burger, maar ook de kandidaat-lidstaten uit Centraal- en Oost-Europa, niet gebaat zijn met een niet-slagvaardige Unie.

Afrondend concludeert de heer Jef Sleenckx derhalve dat, hoewel het Verdrag van Amsterdam in se misschien niet zoveel echt ronduit positieve elementen in zich houdt, en het nationaal egoïsme momenteel hoogtij viert in Europa, er dus ook elementen aanwezig zijn op grond van dewelke de zaken in de goede richting kunnen omgebogen worden. Omwille van die potentialiteiten zal de SP dan ook dit verdrag goedkeuren, rekening houdende met de hierboven naar voor gebrachte reserves.

II.7 Repliek van de heer Luc Van den Brande, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Wetenschap en Technologie

De minister-president constateert dat de discussie over het Verdrag van Amsterdam in die zin atypisch is, dat er, een paar uitzonderingen niet te na gesproken, eigenlijk maar weinig punctuele vragen werden gesteld. Veeleer vormde dit debat voor de verschillende politieke fracties een aanleiding tot het verwoorden van een aantal ruime beschouwingen met betrekking tot hun visie op de toekomst van Europa en de Europese constructie. Terzake spreekt hij zijn grote tevredenheid uit over het feit dat men zich hierbij niet heeft blind gestaard op die aangelegenheden die – terecht – een wat meer

specifieke zorg wegdragen, zoals daar zijn : de plaats van de kleine culturen in Europa, de culturele verscheidenheid e.d.m. Het risico was immers niet geheel denkbeeldig dat de deelaspecten het zicht op het geheel zouden belemmerd hebben.

Zonder al te veel in herhaling te willen vallen met hetgeen hij reeds in zijn inleiding heeft gezegd wil de minister-president – in de geest van constructieve dialoog die deze commissiebespreking kenmerkt – graag nog even ingaan op de diverse bekommernissen die de fracties in hun beschouwingen naar voor gebracht hebben.

Terzake de totaliteitsvisie op Europa meent de minister-president te mogen vaststellen dat de meeste fracties het eens zijn met de kern van zijn inleidende analyse, waar gesteld werd dat het Verdrag van Amsterdam hoe dan ook een tussenstap is die – vooral afgemeten aan de gewekte verwachtingen – relatief weinig vooruitgang inhoudt, maar die naar de toekomst toe tegelijk ook niets uitsluit.

Tevens herhaalt hij dat een goed begrip van het Verdrag van Amsterdam maar mogelijk is als men rekening houdt met enerzijds het feit dat "Amsterdam" moet gesitueerd worden in het continuïteitsgegeven van de Europese integratie, en anderzijds met de zeer specifieke politieke context waarin de Top van Amsterdam zich afspeelde. Hierdoor was de standpuntbepaling voor de topconferentie nog geen uitgemaakte zaak, maar ging ze door tot in de laatste rechte lijn naar het verdragsmoment toe. Terecht werd in de discussie dan ook verwezen naar de verkiezingen die voorafgaandelijk hadden plaatsgevonden in Frankrijk en Groot-Brittannië, en naar de positie van toenmalig bondskanselier Kohl. Deze laatste bevond zich namelijk niet enkel in een pre-electoraal jaar, maar werd ook, onder andere voor wat betreft de kwestie van het Comité van de Regio's, geconfronteerd met afwijkende meningen binnen de Duitse Länder.

Een punt van tevredenheid hierbij vormt voor de minister-president ook de manier waarop een en ander vanuit de Belgische delegatie werd aangepakt. In het Belgische standpunt, dat overigens werd opgebouwd in volle samenspraak met de gemeenschappen en de gewesten, werd met betrekking tot de institutionele hervormingen namelijk de dubbele optie gelicht dat de klok zeker niet achteruit mocht gezet worden, terwijl de Unie – in het licht van de nakende uitbreiding – hoe dan ook haar beslissingsinstrumentarium diende bij te stellen wilde het geheel tenminste werkbaar blijven. Het is hierbij geen geringe verdienste dat, in de concrete omstandigheden van de top, de Belgische

delegatie maximale inspanningen heeft geleverd om haar zienswijze inzake de noodzaak tot verdieping intact te kunnen houden.

Het minste dat men echter kan zeggen is dat de interesse, de bewogenheid en de gedrevenheid van de Europeanen, in de aanloop naar Amsterdam, en op het ogenblik van de besluitvorming in Amsterdam, heel wat geringer was dan ten tijde van het Verdrag van Maastricht. Op zich meent de minister-president dat dit niet noodzakelijk hoeft te wijzen op een achteruitgang van de Europese gezindheid bij brede lagen van de bevolking. Veeleer is dit een gevolg van het feit dat een en ander vooral als een zeer technische en hermetische discussie is overgekomen.

De minister-president constateert eveneens dat uit de tussenkomsten van de commissieleden mocht blijken dat de analyse en evaluatie van het Verdrag van Amsterdam die hij geschetst heeft in zijn toelichting, grotendeels samenvalt met de opinie terzake in de schoot van de commissie. Dit tot een gezamenlijke conclusie komen is mee het gevolg van het feit dat voordien reeds bij twee gelegenheden in commissie en bij twee gelegenheden in plenaire vergadering, intensief van gedachten gewisseld werd over het Amsterdam-gebeuren. Mede hierdoor groeide een gemeenschappelijk aanvoelen en een gemeenschappelijke visie met betrekking tot de toekomstige evolutie van Europa. Reden ook waarom in dit debat de grenzen tussen meerderheid en oppositie moeiteloos werden overschreden.

Dat er vooruitgang werd geboekt op economisch vlak, via de consolidatie van de totstandkoming van de economische en monetaire unie, werd in geen enkele tussenkomst betwist. Voor de eerste keer ook, werd – weze het in doelstellingen – op het vlak van de werkgelegenheid en het sociale een inkoppeling in het verdrag gerealiseerd. Hoewel dit als realisatie voorlopig misschien wat beperkt lijkt, mag hierbij ook niet uit het oog worden verloren dat, los van het verdragsgegeven, deze kwestie sowieso zou en zal moeten uitgeklaard worden binnen de EMU-context (cf. de binnen Europa al meer dan een decennium aanslepende discussie over de problematiek van de onderaanneming en de detachering). Verdere stappen naar sociale convergentie zullen binnen afzienbare tijd derhalve hoe dan ook gezet moeten worden.

Overigens verklaart de minister-president de mening te zijn toegedaan dat de Euro niet enkel tot meer sociale, maar ook tot meer politieke coherentie en cohesie zal leiden. De gemeenschappelijk

ke munt zal aldus in sterke mate stabiliteitsbepalend zijn voor alle deelnemende landen én hun deelstaten. In het verlengde hiervan formuleert de minister-president dan ook het inzicht dat in een volgende (nu ingaande) fase, Europa ook buiten de verdragen om een belangrijke invulling zal krijgen. Daar waar de Europese verdragen in essentie uiteindelijk vooral relevant zijn als referentiepunten waarin een aantal tussen de deelnemers aan de Unie bereikte afspraken worden vastgelegd, geldt ook voor hen het aloude statement over de wetgeving, luidens dewelke deze steeds wat achterloopt op de feiten. Waar de verdragen dus houvast bieden door de juridische werkelijkheid te consolideren en te consacreran, lopen ze hoe dan ook toch steeds achter op de evoluerende feitelijke werkelijkheid. De minister-president is dan ook de overtuiging toegedaan dat in de min of meer nabije toekomst op een aantal domeinen wel degelijk vooruitgang zal worden geboekt buiten de verdragen om. Deze in de feiten geboekte vooruitgang zal dan uiteindelijk wel weer zijn neerslag vinden in een volgend verdrag.

De vraag naar de democratische invulling van de Unie, die in verschillende tussenkomsten aan bod kwam, is legitiem. Met het huidige aantal lidstaten (waarbinnen de Euro-11 dan nog eens de monetair kerngroep uitmaken) en in afwachting van een – naar verwachting – op termijn toch vrij aanzienlijk aantal nieuwe lidstaten ; worden de complexiteit, de heterogeniteit, de geografische uitgestrektheid en het bevolkingsaantal dusdanig groot, dat wel eens de verlokking zou kunnen ontstaan om de Europese democratie ondergeschikt te maken aan het technisch goed functioneren van het geheel. Tegelijk betekent dit echter ook dat nationale modellen niet zomaar getransponeerd kunnen worden naar het niveau van de EU. Evenmin kan Europa trouwens nog een door de lidstaten gedomineerd louter intergouvernementeel gegeven worden. In de Europese ruimte is er volgens de minister-president voldoende convergentie qua Europese identiteit, opdat er een reële basis en voedingsbodem zou zijn voor een waarlijk federaal Europa.

De zorg die Europa dient te besteden aan onder andere de kwaliteit van het bestaan, het taalgebruik in de Unie e.d.m., zijn voor de minister-president overigens evenzovele punten die in het verlengde liggen van de net vermelde discussie. En, los van de juridische codificatie van de verdragsteksten, is ook een soort politieke codificatie die precies aangeeft waar het met Europa staat, en waar men naartoe wil een noodzakelijk instrument om de Europeanen meer bij Europa te (kunnen)

betrekken. Terecht worden ook vragen gesteld met betrekking tot de onvolkomenheden inzake de transparantie van de Europese besluitvorming. Hieraan moet zeker nog gewerkt worden.

Zelfs wanneer men de overtuiging is toegedaan dat Europa zich kan ontwikkelen tot een federaal partnerschap, blijft het echter vanzelfsprekend gezond om met betrekking tot de Europese discussie steeds de nodige kritische zin aan de dag te leggen. Waarbij men zich anderzijds ook moet wachten voor al te overdreven verwachtingen ten aanzien van Europa. Zoniet dreigt al snel teleurstelling in te zetten. Hierbij denkt de minister-president bijvoorbeeld aan de werkgelegenheidskwestie. Zijns inziens zou het fout zijn om terzake van Europa te verwachten dat het als tovermiddel zou fungeren. Een te hoog verwachtingspatroon leidt al vlug tot relatieve deprivatie en frustratie.

In dezelfde zin zet de minister-president zich ook af tegen de in sommige kringen opgeld makende idee van een sterk hiërarchisch geordend Europa, met een Commissie die boven de lidstaten staat, die op hun beurt boven de regio's staan, die op hun beurt dan weer boven de lokale entiteiten zouden staan. Dit is een totaal voorbijgestreefde en statische benadering van Europa. Zoals hoger reeds gesteld met betrekking tot de democratische invulling van de Europese idee, gaat het niet op om ten behoeve van de efficiëntie Europa te laten verworpen tot een piramidale bevelsstructuur. Europa kan enkel opgebouwd worden als een partnerschap waarin iedereen op de juiste plek de juiste antwoorden moet geven op de vragen die gesteld worden door de burgers. In dit licht gezien heeft het dan, bijvoorbeeld, ook geen enkele zin om op hoog Europees niveau te beslissen om overal één en dezelfde werkgelegenheidspolitiek te gaan voeren. Een uniforme aanpak van zeer verschillende situaties zou immers maar weinig positieve resultaten met zich brengen. Op verschillende werkelijkheden passen verschillende oplossingen.

Positief in het geheel van het Europees institutioneel ontwikkelingsproces is voor de minister-president ook dat er via het Verdrag van Amsterdam een aanzienlijke terrein- en verantwoordelijkheids-winst is gerealiseerd voor het Europees Parlement. Het is dan ook geheel onterecht dat de uitgeklaarde medebeslissingsprocedure maar zo weinig aandacht heeft gekregen in de media, waardoor de versterking van de rol van het Europees Parlement de bevolking bijna geheel ontgaan is. Terzake zit het Europees Parlement met een ernstig imago- en communicatieprobleem.

Nog met betrekking tot het institutioneel evolutieproces van de Unie verklaart de minister-president de mening te zijn toegedaan dat het voeren van de discussie in termen van óf verdieping, óf uitbreiding een totaal foutieve benadering is. In die termen gesteld komt men immers tot een onnatuurlijke dichotomie. In de visie van de minister-president moet zowel het ene als het andere gerealiseerd worden, en staan de beide ook in functie van elkaar. De dag dat men voor de ultieme beslissing staat om een aantal nieuwe lidstaten toe te laten, zal men hoe dan ook de besluitvorming moeten aanpassen. Vanuit een louter theoretisch oogpunt ware het misschien fraaier geweest mocht men hebben kunnen werken langs de lijnen van een vooraf uitgekiend masterplan, maar soms kan het politiek nu eenmaal niet anders. Een zekere mate van druk heeft overigens altijd al de Europese creativiteit aangewakkerd.

Inzake de veiligheidsproblematiek erkent de minister-president dat de externe veiligheid, d.w.z. het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid, nog steeds niet adequaat geregeld is. Maar tegelijk vertrouwt hij erop dat zich ook hier verdere evoluties zullen voordoen. Inzake de interne veiligheid daarentegen, is wel een en ander gerealiseerd.

De minister-president beaamt verder dat de problematiek van de "juste retour", nu herdoopt tot de discussie tussen netto-betalers en netto-ontvangers, na het Thatcher-tijdperk inderdaad geleidelijk aan aan respectabiliteit heeft gewonnen. Zijns inziens hoeft dit overigens niet echt te betekenen dat het solidariteitsgegeven binnen de Unie ten gronde in vraag wordt gesteld. Zolang tenminste de discussie in zeer zakelijke termen wordt gevoerd. Binnen de financiële machine die de EU (vooral door het landbouwbeleid) toch ook is, bestaan er immers wel degelijk een aantal ongezonde onevenwichten.

Verder verklaart hij er ten stelligste van overtuigd te zijn dat zich op diverse domeinen ook nog evoluties zullen voordoen ten gevolge van de discussie over de invulling die moet gegeven worden aan Agenda 2000. Hierbij gaat het om een driedubbele denkoefening, die zowel de uitbreiding van de Unie, de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid, alsook de regionale ondersteuningspolitiek via de structuurfondsen betreft. Uit zijn aard kan een en ander dus flink wat zaken opnieuw in beweging brengen. De minister-president laat hierbij overigens opmerken dat, nog los van de genoemde kwestie van de herziening van de structuurfondsen, er zich terzake ook spontane

evoluties voordoen. Op die plaatsen waar de steun succesvol werd gehanteerd kan de economische toestand immers zodanig verbeteren dat men zijn steuntrekkersstatus verliest. Ierland, dat de globaliteit van de steun die mocht worden toegekend in een fiscale maatregel heeft gegoten (met name een zeer lage vennootschapsbelasting) is hiervan een voorbeeld. De Ierse economie is zo'n succesverhaal, dat het land bezwaarlijk nog erg lang als doelstelling 1-gebied zal kunnen worden gehandhaafd.

Wat dan de het regionale luik van de institutionele ontwikkeling betreft, is ook de minister-president – helemaal in de lijn van zijn vroegere verklaringen – de mening toegedaan dat het Comité van de Regio's inderdaad niet dé oplossing bij uitstek is om gestalte te geven aan de regionalisering van Europa. Anderzijds is het wel goed dat er in het geheel van de Europese constructie toch een gegeven geïntroduceerd werd waar de regionale aandachtspunten aan de orde gezet worden. Op die manier kan het Comité van de Regio's minstens een signaalfunctie vervullen om de aandacht te vestigen op de verscheidenheid en de regionale ontwikkelingen. Ook hier kan dus gesteld worden dat het bestaan van het Comité van de Regio's zeker niet schaadt, maar dat er ondertussen moet gewerkt worden aan het uitzetten van andere formules om de rechtstreekse regionale verantwoordelijkheid te laten doorspelen in het Europees gegeven. De minister-president spreekt terzake ook zijn vaste overtuiging uit dat het moment zal komen waarop de constitutionele regio's – die overigens inderdaad veelal samenvallen met oude historische regio's – zoals onder andere Duitsland, Oostenrijk, België, Spanje en Italië die kennen, een andere, specifieke rol zullen vervullen in Europa. Ze zijn het zichzelf overigens verplicht om een dergelijke rol op te eisen. Dit doet op zich trouwens geen afbreuk aan het belang en de waarde van anderssoortige regionale ontwikkelingen, zoals die zich bijvoorbeeld in Frankrijk voordoen. Ook nieuwe regio's kunnen immers een stuk nieuwe dynamiek met zich brengen. Wil Europa een geloofwaardige politieke ruimte zijn, dan heeft het er alle belang bij om dit regionale gegeven zo spoedig mogelijk te onderkennen, te erkennen, en te incorporeren. Vooraleer het zover is zal er waarschijnlijk nog wel wat tijd verlopen, maar naar de toekomstige IGC toe is het ondertussen inderdaad al aangegeven dat Vlaanderen, preventief, dan wel preventief reeds werk zou maken van de degelijke voorbereiding van een prospectief regionaal dossier. Inzake dit laatste kan de minister-president overigens nog meedelen dat hij in het kader van het Comité van de Regio's, samen met een collega, is aangesteld als rapporteur naar de volgende IGC

toe. Naarmate dit rapport vordert zal er vanzelfsprekend ook terugkoppeling gebeuren naar deze commissie. Nu reeds kan hij zeggen dat men per lidstaat in elk geval ruimte zal moeten laten aan de bestaande constitutionele gehelen. Hoewel dit niet alleen voor België geldt, geldt het wel inzonderheid voor België omdat er hier geen hiërarchie van normen is inzake de inhoudelijke bevoegdheden. Hetgeen overigens – tot spijt van wie het benijdt – met zich brengt dat Vlaanderen zijn bevoegdheden ook zelfstandig uitoefent naar het buitenland toe.

In het licht van de discussie over de constitutionele regio's stelt de heer Fred Dielens zich toch vragen bij de aflijning van het regioconcept. Uit de inleidende toelichting van de minister-president heeft hij begrepen dat een regio aan drie basisvoorwaarden diende te voldoen, te weten : een voldoende groot sociaal-economisch draagvlak, een culturele identiteit, en een eigen wetgevende bevoegdheid. Wat maakt dan echter, in dit licht gezien, een regio tot een constitutionele regio ? Zeer veel entiteiten hebben immers eigen instellingen met wetgevende bevoegdheden en een apparaat om die bevoegdheden te sturen en uit te voeren. Hierbij kan gedacht worden aan sommige landen waar de provinciale of kantonnale structuren erg sterk zijn uitgebouwd. Tot op welk niveau kan men als het ware "afdalende" zonder zich buiten het regio-concept te begeven ?

De minister-president antwoordt hierop dat de zoektocht naar de juiste manier om gestalte te geven aan het regionale gegeven in vele landen nog volop bezig is. Interessant hierbij is dat in Polen en Hongarije – twee kandidaat-lidstaten – hervormingen bezig zijn om het aantal regionale gehelen drastisch te verminderen, teneinde die grotere entiteiten toe te laten op een meer slagvaardige manier de prioritaire problemen die zich aandienen aan te pakken. In beide landen is men er dus van overtuigd dat inzake bepaalde sociaal-economische problemen alleen op regionaal vlak een werkbaar beleid kan worden gevoerd. Ook bij deze specifieke hervormingen blijkt opnieuw dat – ondanks het ontbreken van een eenduidig regioconcept – men steeds terugrijpt op de drie hogergenoemde aflijningscriteria : een voldoende sociaal-economische onderbouw ; een zekere mate van culturele identiteit ; en een eigen – van onderuit opgebouwde – democratische legitimiteit. Waarbij deze laatste vereiste geïnterpreteerd moet worden in de zin van het rechtstreeks verkiezen van een eigen parlement, met daaruit voortvloeiend een eigen regering.

In de praktijk vormen de constitutionele regio's heel vaak het eerste bevoegdheidsniveau volgend

op (of naast – ingeval van het ontbreken van een normenhiërarchie) het lidstatelijk niveau. Dit is meestal een zeer bruikbare benadering om de echte constitutionele regio's te onderscheiden van allerlei vormen van deconcentratie en decentralisatie. Waarmee de minister-president overigens niets wil afdoen van de rol van de gemeenten als democratisch en beleidsmatig basisniveau, noch van de rol van de provincies die als intermediair niveau de link maken tussen de regio en de lokale gemeenschap.

De heer Karel De Gucht verklaart terzake de vraag naar de plaats van de politieke regio's in Europa de mening te zijn toegedaan dat het criterium van het eerste onderliggende niveau misschien wel erg praktisch is, maar hem desalniettemin te weinig principieel overkomt. Zijns inziens vormt een formulering waarbij men op zoek gaat naar het niveau dat een deel van de basissoevereiniteit uitoefent een veel beter aanknopingspunt.

De minister-president repliceert hierop dat dit hem vanuit theoretisch oogpunt een valabele piste lijkt, maar dat ze zijns inziens finaal hetzelfde resultaat zal opleveren als het door hem geschetste – toch wat gemakkelijker hanteerbare – praktisch criterium.

Afrondend herhaalt de minister-president tenslotte nogmaals dat er bij de finale afweging voldoende goede redenen zijn om het Verdrag van Amsterdam goed te keuren.

III. STEMMINGEN

III.1 Artikelsgewijze stemming

Artikel 1

Ter stemming gelegd wordt het eerste artikel van het ontwerp van decreet aangenomen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

Artikel 2

Ter stemming gelegd wordt daarna ook het tweede artikel van het ontwerp van decreet aangenomen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

III.2 Stemming over het geheel

In zijn geheel ter stemming gelegd wordt daarop het ontwerp van decreet tot instemming met het Verdrag van Amsterdam houdende wijziging van het verdrag betreffende de Europese Unie, de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en sommige bijbehorende akten, protocollen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 13, de slotakte en de bijlage, ondertekend in Amsterdam op 2 oktober 1997 eveneens aangenomen met 9 stemmen tegen 2, bij 1 onthouding.

De commissie beslist tegelijk ook het vertrouwen te geven aan de verslaggever.

De verslaggever,

Herman SUYKERBUYK

De voorzitter,

Jef SLEECKX
